

De rechten der vrouw bij faillissement van den man

<https://hdl.handle.net/1874/273831>

7

DE
RECHTEN DER VROUW

BIJ
FAILLISSEMENT VAN DEN MAN.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT,

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Dr. J. J. VAN OOSTERZEE,

Gewoon Hoogleraar in de Godgelcertheid.

MET TOESTEMMING VAN DEN ACADEMISCHEN SENAAAT

EN

VOLGENS BESLUIT DER RECHTSGELEERDE FACULTEIT,

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

DOCTOR IN HET ROMEINSCH EN HEDENDAAGSCH RECHT,

AAN DE

UTRECHTSCH E HOOGESCHOOL,

IN HET

OPENBAAR TE VERDEDIGEN

Op Vrijdag, den 26sten Juni 1868, des namiddags ten 4 ure,

DOOR

ROUDEWIJN REINS WOLTER ARENT SLOET VAN HAGENDORP,
geboren te Twello.

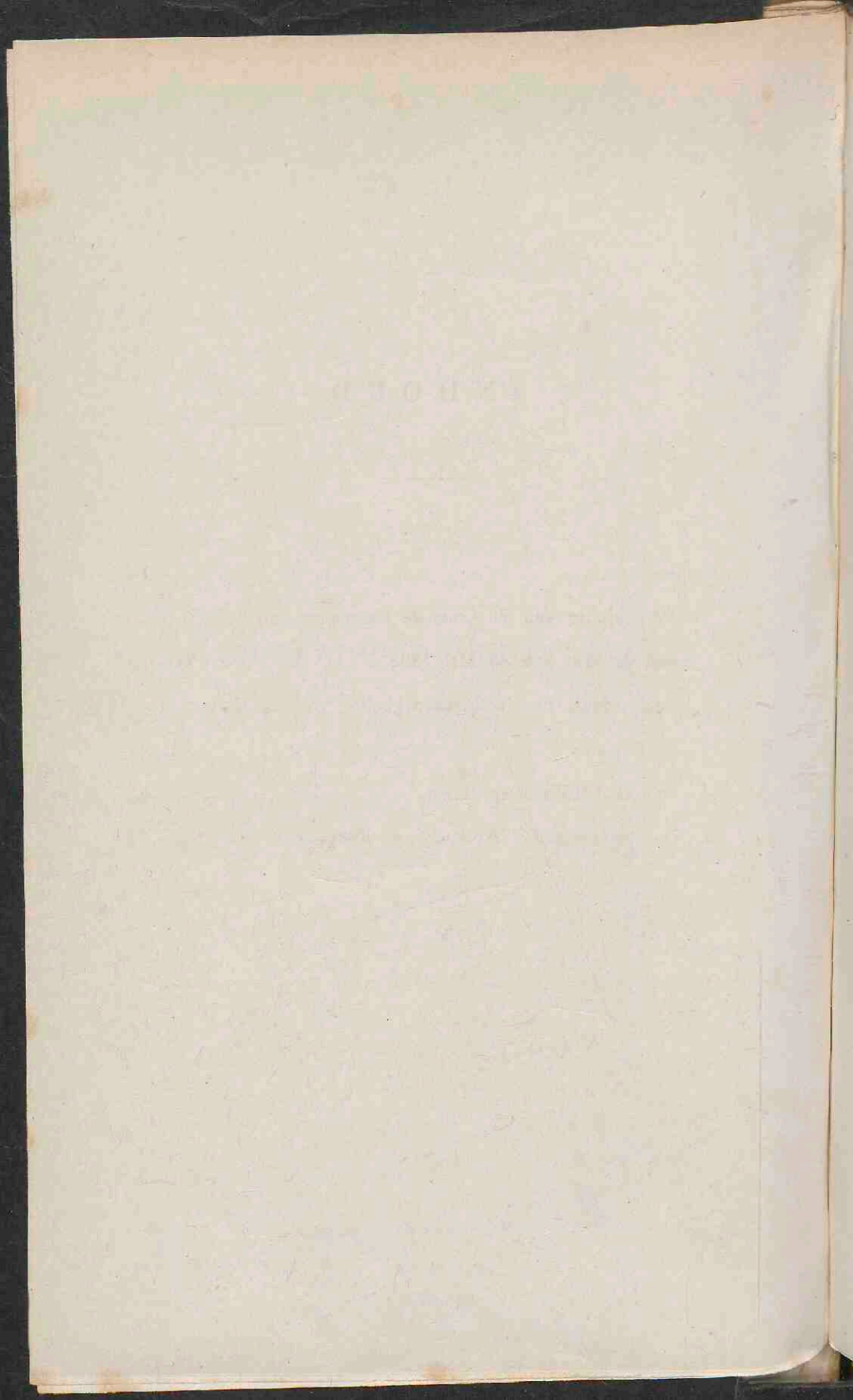
Utrecht, J. L. BEIJERS. 1868.

AAN MIJNEN GROOTVADER.

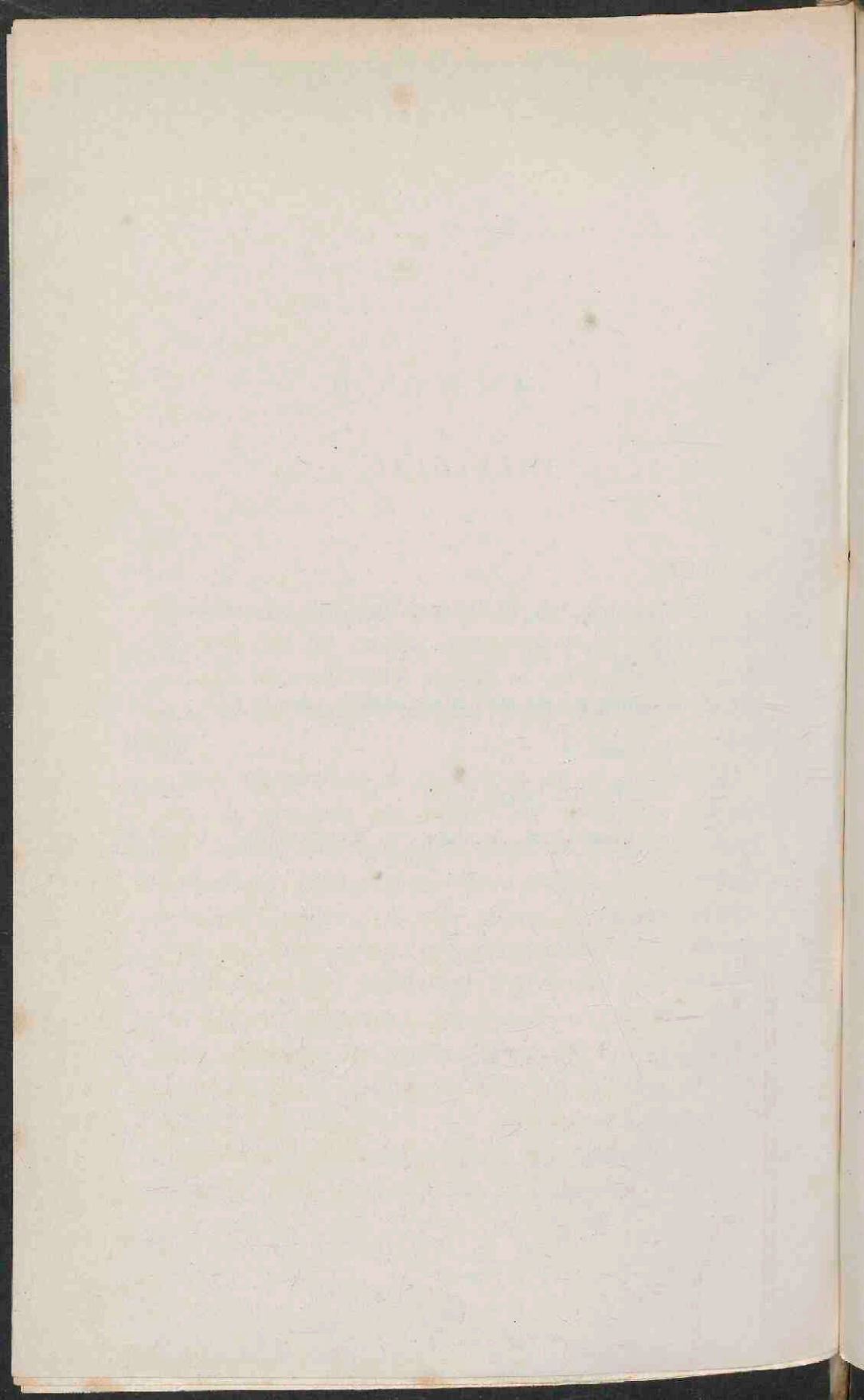

I N H O U D.

	Bladz.
Inleiding.	1—10.
I. Vergelijking van de Code de Commerce van 1808 met de Wet van 28 Mei 1838.	11—29.
II. Geschiedenis der Rechtsontwikkeling voor de Code de Commerce	30—47.
III. Ons Oud-Hollandsch Recht.	48—61.
IV. Ons tegenwoordig Wetboek van Koophandel.	62—92.

INLEIDING.

Voor dat wij tot de behandeling van ons eigenlijk onderwerp, de rechten der vrouw, bij het faillissement van den man, overgaan, komt het ons niet ongepast voor, het begrip van die rechten wat nader te bepalen.

Het woord *rechten* komt voor in de Fransche wetgevingen; zoowel in het 3^e boek van den Code de Commerce van 1808, als in de Faillitenwet van 28 Mei 1838 vinden wij het aan het hoofd eener bijzondere afdeeling, waarin gehandeld wordt over de rechten, welke de vrouw in het faillissement van haren man kan doen gelden, niet alleen met betrekking tot de goederen, welke zij ten huwelijk heeft aangebracht, zonder dat die echter deel der gemeenschap zijn geworden, maar ook ten opzichte van elke vordering, welke zij jegens haren man kan hebben.

In ons Wetboek van Koophandel vinden wij hetzelfde onderwerp behandeld in de artt. 880—883, welke in

de 5^e afdeeling van den 1^{en} titel van het 3^e boek — van de vereffening des boedels, — voorkomen, zonder, evenals in de Fransche wetgeving, eene afzonderlijke afdeeling uit te maken.

Zoodra de man in staat van faillissement is verklaard, verliest hij het beheer zijner goederen, en gaat dit over op de door de rechtbank benoemde Curators. Dezen is het opgedragen, den boedel van den failliet te gelde te maken en onder de schuldeischers, naar gelang van ieders recht, te verdeelen. Meestal zullen zich echter in den boedel van den man ook goederen bevinden, die aan de vrouw toebehooren, welke gene als hoofd der echtvereeniging beheerde, en waarvan de vruchten geheel of gedeeltelijk strekken moesten tot bestrijding van de kosten van de huishouding; deze goederen nu, zich in den boedel van den man bevindende, gaan met dezen over in de handen der Curators. De billijkheid evenwel eischt, dat de vrouw deze goederen uit den boedel terugneme; immers zij waren en blijven haar eigendom, en het ongeluk of de kwade trouw van den man mogen geene oorzaak zijn, dat deze hare rechten op hare goederen te niet gaan, en die goederen met die van den man aan de crediteuren ten deel vallen.

In de meeste landen heeft dan ook dit principe gegolden, hoewel wij ook tevens in de meeste wetgevingen meerder of minder strenge maatregelen vinden genomen tot beteugeling van de misbruiken en het veelvuldig bedrog, waartoe dit eertijds onbeperkte recht der vrouw aanleiding gaf.

In ons eerste Hoofdstuk hebben wij nagegaan, welke strenge maatregelen in den Code van 1808 waren genomen, en hoe beperkt de vrouw in de uitoefening harer rechten was geworden. Het was niet zoozeer de Fransche wetgever, als wel de vergramde Keizer, zoo als Holtius zegt, die onder den invloed van een heilloos tijdgewricht hier een voorbeeld van gestrengheid heeft gegeven, waarvan zijn geheele faillitenwezen den stempel draagt, waarvan de wedergade, voor en daarna, niet is gezien, en waarvan dan ook de wetgeving van 1838 grootendeels is teruggekomen. De mildere geest der faillitenwet van 28 Mei 1838 zal ons blijken door eene stelselmatige vergelijking van die wet met den ouden Code de Commerce.

Ook op de wetgeving vóór den C. d. C. hebben wij onzen aandacht gevestigd, en dat wel in het tweede Hoofdstuk; wij hebben daarin een terugblik geslagen op het Justinianeische recht, en bevonden dat daar de vrouw hare rechten onbegrensd kon doen gelden. Wel was het van oudsher bepaald, dat de vrouw haar dos slechts bij de ontbinding des huwelijks kon terugnemen, doch Justinianus, het onbillijke hiervan inziende, stond aan de vrouw toe ook zelfs staande huwelijk, wanneer de man aan lager wal geraakte, en niet langer in staat was zijne schuldeischers te voldoen, haar dos uit den boedel op te eischen.

In het derde Hoofdstuk hebben wij betoogd, hoe in ons oud Hollandsch recht, naast onze eigene gebrekkige wetgeving, het Romeinsche recht als subsidiair

recht gold, en de rechten der vrouw grootendeels door dit laatste werden beheerscht. Ook volgens ons oud recht nam de vrouw haar dos ongeschonden terug, en kon, tot herkrijging daarvan, van alle privilegiën gebruik maken, waarmede Justinianus haar ten opzichte van haar huwelijksgoed had begunstigd. Doch ook hier te lande was reeds vroegtijdig tegen bedrog gewaakt, waartoe zoo ruimschoots gelegenheid bestond, en waardoor de vrouw zich ten koste der crediteuren op eene schandelijke wijze verrijkte; als grondregel gold, dat zij geene voordeelen hoegenaamd mocht genieten uit den boedel van haren insolventen man, tenzij alle schulden betaald, en al de schuldeischers voldaan waren.

Eindelijk zijn wij in het vierde Hoofdstuk tot de behandeling van ons hedendaagsch recht overgegaan, zooals wij dat vervat vinden in de artt. 880—883 K.

Staan wij bij dit laatste reeds hier even stil.

Holtius 1) maakt de opmerking, dat men nergens regelen vindt gegeven omtrent de rechten van den man bij faillissement van de vrouw, en vindt dit licht verklaarbaar om de volgende redenen: 1^e omdat de vele ingeslovene misbruiken, die eene regeling van de rechten der vrouw bij de wet noodzakelijk maakten, alleen voorkwamen bij den groothandel, zooals bankiers en diergelijke, welke handel niet door vrouwen wordt gedreven, 2^e omdat het Justinianeïsche recht alleen de vrouw begunstigde, en wel omdat de man nooit een dos had terug

1) Het Nederl. faillitenr. p. 431.

te eischen, en 3^e omdat de man in den regel het goed van de vrouw beheert, en het omgekeerde nooit plaats heeft. De laatste reden is wel de voornaamste, immers, volgens art. 160 B. W., bestuurt de man de goederen der vrouw, tenzij het tegendeel bedongen zij; de vrouw kan zich dus wel het beheer harer eigene goederen voorbehouden, niet echter ook die van haren man beheeren. Is de vrouw nu openbare koopvrouw, hetgeen zij met uitdrukkelijke of stilzwijgende toestemming van haren man zijn kan, dan is de vraag slechts of zij in, of buiten gemeenschap van goederen met haren man in den echt is getreden. Is zij in gemeenschap van goederen getrouwd, dan is de man voor de door zijne vrouw aangegane verbintenissen gehouden (art. 168 B. W.), en dus ook bij faillissement van zijne vrouw ¹⁾. Is zij echter buiten gemeenschap van goederen getrouwd, dan zijn alleen hare persoonlijke goederen, (waarvan zij zich tevens wel het vrije beheer zal bedongen hebben), aansprakelijk, en de man heeft met de crediteurs van zijne vrouw niets te maken. Het kan evenwel gebeuren, dat de man aan zijne vrouw gelden heeft voorgeschoten, of die in haren handel heeft gestoken. Voor het bedrag van deze komt hij natuurlijk met de overige concurrente schuldeischers in den boedel op, en heeft hij daarvoor pand of hypotheek bedongen, dan kan hij zijne privilegiën naar gelang van tijd en rang uitoefenen ²⁾.

1) Zie ook art. 176 B. W.

2) Vergel. Asser c. s. ad art.; de Pinto, Handl. t. h. W. v. K. § 644.

Niet alleen echter bij het faillissement van den koopman kan de vrouw hare rechten op de voorgeschrevene wijze doen gelden, maar ook in ieder geval dat de man, niet tot den handelsstand behoorende, blijkbaar niet in staat is om zijne schulden te betalen, en hij bovendien in een der gevallen, in art. 883 Rv. omschreven, verkeert. In dat geval kan hij, of op eigen vordering of op die van een of meer zijner schuldeischers bij gerechtelijk vonnis worden verklaard in staat van kennelijk onvermogen (art. 882 Rv.). De vereffening van den boedel geschiedt in zoodanig geval door de curators, overeenkomstig de bepalingen van de 5^e afd. v. d. 1^{en} titel van het W. v. K., en de artt. 853 tot en met art. 891, met uitzondering van art. 887, zijn in dit geval van toepassing (art. 897 Rv.).

De vrouw oefent dus, in geval van kennelijk onvermogen van haren echtgenoot, hare rechten op diens boedel uit, evenals bij faillissement van den man, en op de wijze bij het W. v. K. omschreven. Doch ook alleen, wanneer hij in staat van kennelijk onvermogen is verklaard; in geen ander geval, al mochten zijne schulden het actief van zijn vermogen overtreffen, de vrouw gaat steeds voort hare rechten te doen gelden, volgens het burgerlijk recht 1).

Op welke wijze zal echter de vrouw hare rechten uitoefenen, die vóór de invoering van ons W. v. K., op 1 October 1838, gehuwd is? Art. 38 van de Transitioire

1) Vergel. Holtius p. 439.

Wet is hier toepasselijk, en volgens dat art., zullen de rechten der vrouw, ook in geval van faillissement van den man, geregeld worden, naar de wetten, welke op het oogenblik van de huwelijksvoltrekking in werking waren, dat is naar den Code Civil en den C. d. C. van 1808. Volgens den C. C. had de vrouw eene wettelijke of stilzwijgende hypotheek op al de goederen van haren man, zelfs op die goederen, welke hij later na de huwelijksvoltrekking, verkreeg. In de artt. 551—553 C. d. C. is die stilzwijgende hypotheek van de vrouw beperkt tot de onroerende goederen, welke de man ten tijde der huwelijksvoltrekking bezat, wanneer hij n. l. op dat tijdstip koopman was, of eene andere betrekking bekleedende, binnen het jaar koopman geworden is, of ook, wanneer hij, zoon van een koopman zijnde en bij het aangaan van zijn huwelijk geene vaste betrekking hebbende, later in den handel is gegaan. Art. 14 der fransche wet schrijft voor, dat de wettelijke hypotheeken van getrouwde vrouwen, hetzij die op de oude registers zijn ingeschreven of niet, binnen de twee jaar na de invoering der Nederlandsche wetgeving moeten worden over- of ingeschreven, en zoo die inschrijving niet binnen de twee jaar is geschied, zullen de vermelde wettelijke hypotheeken niet eerder van kracht zijn, dan te rekenen van den dag, waarop de inschrijving later zal hebben plaats gehad (art. 22 T. W.).

Eene vrouw, onder de Fransche wet met eenen koopman gehuwd, zal dus binnen de twee jaar hare wettelijke hypotheek moeten doen inschrijven bij den

hypotheekbewaarder, en dat wel met bijzondere aanduiding van den aard en de ligging der goederen, waarop de hypotheek is gevestigd (art. 15 T. W.). Vlg. art. 554 C. d. G. had echter de vrouw slechts hypotheek op de onroerende goederen, welke de man tijdens de voltrekking van het huwelijk bezat: zal zij nu echter ook inschrijving der hypotheek mogen vragen op de overige goederen van haren man, welke hij na zijne echtverbindtenis heeft verkregen? Op de goederen, welke hij na de invoering van ons W. v. K., dus na 1. October 1838 heeft verkregen, mag zij dit buiten twijfel. Immers de Transitoire Wet bepaalt blijkens art. 1, dat de veranderingen door de nieuwe Wetboeken teweeggebracht, geen invloed hebben op de rechten, welke onder vroegere wetgevingen zijn verkregen; de onder de oude Wet verkregen rechten blijven ongeschonden, de crediteuren kunnen echter geene verkregen rechten hebben op de goederen, welke de man eerst na de invoering der nieuwe Wet heeft verkregen, de vrouw kan dus de bewilliging van den man vragen tot het inschrijven van hare hypotheek op die goederen, of kan hem daartoe door vonnis doen noodzaken (art. 1217 al. 3 B. W.); maar zoo zal ook die hypotheek eerst van kracht zijn van den dag harer inschrijving af (art. 1226 al. 1 B. W.).

Eene andere vraag is het echter, of de vrouw ook hypotheek kan vragen op de goederen na de huwelijksvoltrekking, doch vóór de invoering van ons tegenwoordig W. v. K., verkregen. Die goederen waren

volgens den C. d. C. uitgesloten van de wettelijke hypotheek, en strekten aan de schuldeischers tot waarborg voor de door den man aangegane verbintenissen; zij hadden dus wel degelijk verkregen rechten op die goederen, en uit dien hoofde zal het aan de vrouw niet geoorloofd zijn, ook hypothecaire inschrijving daar op te nemen. Maar de schuldeischers moeten werkelijk verkregen rechten op die goederen hebben, en op dien grond vervalt het verbod voor de vrouw, wanneer zij de vrouw is van den zoon eens koopmans, en die zoon vóór de invoering van ons W. v. K. niet zelf koopman is geworden, zoo ook, wanneer de man ecne vaste betrekking bekleedende, binnen het jaar vóór de invoering van ons Wetboek is gehuwd, al heeft hij zich dan ook na de invoering daarvan, doch nog vóór dat er een jaar, sinds de voltrekking van zijn huwelijk, was verlopen, in den handel begeven.

Dezelfde vragen ongeveer hebben zich ook voorgedaan bij de invoering der nieuwe Fransche failitenwet. Ook deze Wet verleende meerdere bevoegdheid aan de vrouw; haar hypotheekrecht o. a. werd uitgebreid, en was niet langer beperkt tot de onroerende goederen, welke de man tijdens de voltrekking van het huwelijk bezat; dezelfde vraag deed zich ook toen voor, nl. of alleen de pand- of hypotheekhebbende schuldeischers verkregen rechten hadden op de door den man na het huwelijk, doch nog vóór de invoering der nieuwe Wet verkregen onroerende goederen, dan wel ook de crediteurs, die zuiver persoonlijke schuldvor-

deringen hadden. Bédarride ¹⁾ verklaart zich voor de laatsten tegen de vrouw, Renouard ²⁾ echter houdt zich aan eene uitspraak van het Hof van Grenoble, volgens hetwelk alleen de pand- of hypotheekhebbende schuldeischers verkregen rechten op die goederen van den man hebben, en dus de hypotheek der vrouw zich ook wel tot die goederen kan uitstrekken, doch in rang, na die der voornoemde schuldeischers zal staan.

---

1) *Traité des faillites*. II. n°. 989 sqq.

2) *Des faillites et banqueroutes*. II. p. 291.

H O O F D S T U K I.

Tot op den Code de Commerce van 1808 werden de goederen der vrouw en hare rechten daarop, ook bij faillissement van den man, alleen door het burgerlijk recht beheerscht. Veelvuldig bedrog, waardoor vrouwen van kooplicden zich ten nadeele van de schuldeischers van hare mans schandelijk verrijkten, maakten eene revisie van het bestaande recht hoogst wenschelijk, ja zelfs noodzakelijk.

De C. d. C. van 1808 bevatte eene geheele sectie aan dat onderwerp gewijd. Streng waren de bepalingen, daarin vervat, en het vermoeden van kwade trouw bij de vrouw, ligt aan het geheele systeem ten grondslag. Napoléon vond deze bepalingen echter nog te zacht, en liet zich in den Conseil d'Etat zeer ongunstig over de rechten der vrouw uit. Loqué geeft zijne woorden aldus weêr: »Il serait à désirer, zeide hij, que la femme dans tous les cas, partageât le malheur de son mari. Dans une communauté de biens et de maux, telle qu'est le mariage, il est incon-

cevable, que le désastre du mari ne retombe pas d'abord sur sa famille, et que sa femme ne sacrifie pas tout ce qu'elle possède pour prévenir ou du moins adoucir les torts d'une personne, avec laquelle elle est si étroitement unie. Il répugne de voir la femme d'un failli étaler un luxe insolent auprès d'un malheureux créancier dont les dépouilles l'ont peut-être enrichie. Ne serait-ce donc pas assez de réduire cette femme à de simples aliments? On ne déshonore pas le négociant, qui se marie, on ne le met pas hors du droit civil, en lui ordonnant de ne se marier que sous le régime de la communauté; et cette disposition est juste, car la femme est appelée naturellement à partager le malheur du mari, comme elle l'est à partager sa bonne fortune. Si la femme conserve des reprises, les négociants trouveront moyen de pratiquer des fraudes. Il convient du moins de décider que la femme ne reprendra que les immeubles, dont elle aura eu la propriété un an avant son mariage, afin qu'on soit certain qu'elle ne reprend pas des immeubles acquis des deniers du mari. On pourrait laisser la femme retirer ses immeubles jusqu'à concurrence d'une certaine somme, de soixante mille francs par exemple; ce ne sont que des aliments pour la famille, mais il répugne de voir un mari jouir tranquillement au milieu de créanciers, qu'il a ruinés, du produit d'un immeuble de quatre cent mille francs provenant de sa femme ¹⁾." Men ziet,

1) Renouard o. l. I. p. 137.

Napoléon achtte nog grooter gestrengheid noodig; er werden echter geene veranderingen meer in het ontwerp gebracht, en de section — Des droits des femmes — werd met het geheele Wetboek verbindend verklaard op den 1. Januari 1808.

In 1838, bij het ontwerpen van de nieuwe faillitenwet, heeft men gemeend een stap voorwaarts te kunnen gaan, en is in die wet, hoewel nog in zeer strengen geest vervat, veel van de hardheid weggelaten, die den C. d. C. zoo kenschetste. Eene systematische vergelijking van den C. d. C. met de Wet van 1838 zal ons dit gemakkelijk doen zien.

De drie eerste artt. 545—547 van den Code zijn ongeveer gelijkkluidend met de artt. 557—559 der Wet van 1838, en van geheel dezelfde strekking. Art. 545 luidt aldus: *Les femmes mariées sous le régime dotal, les femmes séparées de biens et les femmes communes en biens, qui n'auraient point mis les immeubles apportés en communauté, reprendront en nature les dits immeubles, et ceux qui leur seront survenus par successions ou donations entre vifs ou pour cause de mort.* Dus eene vrouw heeft het recht om in natura de onroerende goederen terug te nemen, welke zij ten huwelijk heeft aangebracht, of die staande huwelijk haar zijn geworden door erfopvolging, schenking of legaat, wanneer geen dezer goederen in de gemeenschap valt. Art. 557 zegt hetzelfde, doch door eene kleine wijziging van redactie, nl. de vervanging der woorden, »ou donations entre vifs ou pour cause de mort”, door »ou par donation entre vifs ou testamen-

taire”, ontstond de vraag, of de zoogenaamde institutions contractuelles daardoor uitgesloten werden. Renouard ¹⁾ ontkent dit, en zegt dat de verandering slechts daarom is ingevoerd, om de termen der wet gelijkkluidend te maken met die van Titel II Boek III C. C., welke titel ook de schenking in de huwelijksvoorwaarden omvat.

Het volgende artikel, zoowel van den C. d. C., als van de Wet van 1838, behandelt de terugname der onroerende goederen, welke de vrouw op haar naam heeft aangekocht met penningen voortgesproten uit gezegde erfstellingen of schenkingen, »pourvu que la déclaration d'emploi soit expressément stipulée au contrat d'acquisition et que l'origine des deniers soit constatée par inventaire ou tout autre acte authentique.” In het vorige artikel moest de vrouw den aanbrengh der goederen bewijzen, hier echter is het bewijs omslachtiger, en de vrouw moet, behalve dat zij het bewijs van aankomst der gelden door inventaris of elke andere authentieke akte leveren moet, nog daarenboven de »déclaration d'emploi” uitdrukkelijk bij den aankoop, welke op haar naam geschieden moet, afgelegd hebben. Quid juris evenwel, in geval onroerende goederen van de vrouw tegen andere zijn in ruil gegeven, of wel verkocht, en voor de koopenningen andere goederen zijn aangekocht? Heeft de vrouw bij het stilzwijgen der wet eene actie tot terugname? Renouard ²⁾ heeft die vraag te recht bevestigend beantwoord. Maar hieraan

1) o. l. II. 296.

2) t. a. p.

knoopt zich eene andere vraag, die met de vorige in het nauwste verband staat. Valt nl. het door de vrouw te leveren eigendomsbewijs onder art. 558 ¹⁾, dan wel onder art. 559? Ook deze vraag is mijns inziens door Renouard juist beantwoord; hij brengt nl. dit geval onder art. 558, steunende op art. 1407 C. C.; volgens dit art. toch wordt het goed gesubrogeerd aan het vervreemde. »Le nouvel immeuble est subrogé au lieu et place de celui qui a été aliéné, et il suit de là que la subrogation en recueillant les avantages de l'acquisition première, doit en suivre les conditions" ²⁾. In de Belgische wet is het uitdrukkelijk in art. 553 ³⁾ bepaald. De 2e alinea toch van dit art. luidt als volgt: Il en sera de même des immeubles acquis en suite d'échange contre des propres de la femme, ou de remploi, lorsque la stipulation de remploi aura été faite dans l'acte d'acquisition etc. . . . . »Ce paragraphe n'est que l'application des artt. 1407, 1435 et suivants du C. C. et n'a pas besoin d'explications", zoo lezen wij in het Rapport de la Commission de la Chambre des Représentants ⁴⁾

Gaan wij thans over tot art. 547 C. d. C. Dit art. luidt als volgt: Sous quelque régime qu'ait été formé le contrat de mariage, hors le cas prévu par l'article précédent, la

1) Art. 558 der wet van 1838.

2) o. l. II. p. 297.

3) Overeenkomende met art. 557 der wet van 1838.

4) Zie: Maertens, Commentaire de la loi sur les faillites, bankruptes et sursis. p. 633.

présomption légale est que les biens acquis par la femme du failli appartiennent à son mari, sont payés de ses deniers et doivent être réunis à la masse de son actif, sauf à la femme à fournir la preuve du contraire. Deze bepaling vinden wij letterlijk overgenomen in het nieuwe art. 559. De hier gegeven regel komt geheel overeen met den geest van den C. d. C. van 1808, en, evenals de twee voorgaande artt., heeft men in 1838 gemeend ook dit te moeten behouden. Trouwens nieuw is de regel niet, het is de zoogenaamde praesumptio Muciana, welke ten allen tijde had gegolden; wij vinden die voor het Romeinsche recht reeds uitgedrukt in L 51 D de don. inter vir. et ux. Dit art. geeft evenwel tot groote moeielijkheid aanleiding, bij eene vergelijking met art. 554 C. d. C. Laatstgenoemd artikel bepaalt, dat al de roerende goederen gerekend worden tot den boedel van den failliet te behooren, behoudens de 2^e alineea, alwaar aan de vrouw het vermogen wordt toegekend sommige roerende goederen, (bijoux, diamants et vaisselle), uit den boedel terug te nemen, onder de daar gestelde voorwaarden. Daargelaten de nuttelooze herhaling, die in art. 554 voorkomt, bevat het daarenboven eene tegenstrijdigheid met art. 547. Dit art. toch maakt geen onderscheid; alle goederen, (biens), dus zoowel de onroerende als alle roerende, welke de vrouw op voldoende wijs bewijzen kan de hare te zijn, zal zij kunnen terugnemen, terwijl dit vermogen in art. 554 wordt beperkt tot de bijoux, diamants et vaisselle, welke zij door authentieke, in het art. opgesomde, bewijsmiddelen, zal kun-

nen aantoonen ten huwelijk te hebben aangebracht, of door erfenis verkregen. Locré ¹⁾ verhaalt ons hoe door eene der Secties eene andere redactie was voorgesteld, volgens welke het woord *biens* vervangen zou worden door *immeubles*, en dan zou het artikel een goeden zin hebben gehad, en als 't ware eene aanvulling geweest zijn van de twee voorgaande artikelen. Het voorstel werd echter verworpen, op grond dat men geen reden vond aan de vrouw het recht te ontzeggen om ook hare roerende goederen terug te nemen, zoodra hun oorsprong bewezen was door authentieke akten, akten van scheiding, als anderszins.

Ook de Wet van 1838 bracht mijns inziens geene verbetering. In art. 560 van die Wet werden de woorden diamants, bijoux etc. . . voorkomende in den C. d. C., juist in effets mobiliers veranderd, omdat men van meening was, dat het aan de vrouw moest vrijstaan al hare roerende goederen terug te nemen, die niet in de gemeenschap vallen. Dit blijkt duidelijk uit de discussies. »Cette disposition a mis fin à toute controverse sur les espèces de meubles que la femme peut reprendre, puis qu'aucun n'est exclu,» zeide Dufaure in zijne verdediging van het art. 560 ²⁾. Renouard ³⁾, de artt. 559 en 560 besprekende, wil de tegenstrijdigheid opheffen door de *biens meubles* onder art. 559 te brengen, terwijl, volgens hem, art. 560 in het bijzonder over de effets mobiliers

1) Esprit. du C. d. C. III. p. 570 sqq.

2) Zie: Alauzet, Des faillites et banqueroutes. IV. N°. 1873.

3) o. l. II. p. 300.

handelt. Doch volgens art. 535 C. C. zijn de uitdrukkingen *biens meubles*, mobilier en effets mobiliers gelijk-luidend, en omvatten alles wat door de wet roerend wordt geacht. De overtolligheid blijft dus ook onder de nieuwe Wet bestaan, en het ware, mijns inziens, beter geweest, dat men bij het samenstellen van de Wet van 1838 het woord *immeubles* in de plaats van *biens* in het artikel had opgenomen; men zou dan thans een afgerond geheel hebben. De beteekenis van art. 559 zou dan zijn, dat alle onroerende goederen, welke de vrouw staande huwelijk heeft verkregen, (behalve die, welke haar door erfenis, legaat of schenking zijn ten deel gevallen, en die bedoeld in art. 558), vermoed worden met penningen van haren man te zijn aangekocht, behoudens te leveren tegenbewijs, dat zij die uit eigen middelen heeft aangekocht, welke middelen kunnen zijn opgelegde inkomsten van eigen goederen, als anderszins. Bédarride ¹⁾ schijnt het artikel dan ook, ondanks den algemeenen term *biens*, aldus op te vatten, daar hij art. 559 in eens behandelt met de artt. 557 en 558, beide over de terugname van onroerende goederen handelende, en daar waar hij over de roerende goederen, en de rechten van de vrouw op die goederen, spreekt, geen gewag meer maakt van art. 559 ²⁾.

Welk bewijs evenwel zal hier gelden? Bédarride ³⁾

1) o. l. II. N°. 1005.

2) Vergel. ook A. v. Weel. De Jur. uxoris, cujus maritus mercator, non est solvendo, jure Franc. et Belg. Leiden 1843, p. 34 sqq.

3) o. l. II. N°. 1006.

neemt hier ex analogia authentiek bewijs aan. Dezelfde bewijsmiddelen als in de twee voorgaande artikelen worden dus, volgens hem, vereischt, omdat hier de weg voor bedrog en schelmerij meer dan ooit openstaat. Hoewel de vrouw, volgens het systeem der wet, onder de praesumtie van bedrog gebukt gaat, zoo is er echter geen reden de gestrengheid der wet nog uit te breiden, daar, waar zij geene gestrengte middelen gebiedend voorschrijft. In het voorgaande artikel zijn aan de vrouw authentieke bewijsmiddelen opgelegd, welke door haar gemakkelijk kunnen worden geleverd, in het geval van art. 559 zou het leveren daarvan groote morielijkheid kunnen opleveren 1), en is het dus, bij het stilzwijgen der wet, aan den rechter overgelaten, zich van de voldoendheid der door de vrouw geleverde bewijzen te vergewissen 2).

Zooals wij in het voorgaande zagen, handelt art. 554 C. d. C. over de roerende goederen, op welke de vrouw, volgens dit art., niets anders dan een exceptioneel recht had. Al de roerende goederen, onverschillig of zij in de gemeenschap vielen of niet, werden gerekend tot den boedel te behooren, en vielen als zoodanig onder het beheer der syndics; alleenlijk konden deze laatsten, onder goedkeuring van den rechter-commissaris, aan de vrouw de kleederen en het linnen goed, tot eigen gebruik vereischt, volgens art. 529 uitkeeren. *Toutefois la femme pourra reprendre les bijoux, diamants*

1) Alauzet, o. l. IV. N°. 1872.

2) Renouard, o. l. II. p. 299.

et vaisselle qu'elle pourra justifier, par état légalement dressé, annexé aux actes, ou par bons et loyaux inventaires, lui avoir été donnés par contrat de mariage ou lui être advenus par succession seulement. Alleen dus de roerende goederen, haar bij het huwelijkscontract geschonken of door erfopvolging geworden, zal zij gerechtigd zijn tot zich te nemen, mits zij daarenboven door wettelijk opgemaakte staat of inventaris hunne aankomst bewijze. Hierin is de wetgever van 1838 veel vrijgeviger te werk gegaan; hij heeft gemeend geen onderscheid te moeten maken, zoo slechts de vrouw door authentieke bewijzen kan aantoonen, dat de roerende goederen de hare zijn.

Reeds bij de behandeling van het vorige artikel hebben wij gezien, dat de woorden bijoux etc. . . zijn vervangen geworden door den algemeenen term, effets mobiliers. Doch ook de geheele geest van het artikel is gewijzigd; wat vroeger uitzondering was, is thans regel geworden. De eerste alinea van art. 560 heeft thans het vermogen aan de vrouw toegekend om al hare roerende goederen tot zich te nemen, niet alleen die, welke zij ten huwelijk heeft aangebracht, maar ook die, welke haar door erfenis, legaat of schenking zijn ten deel gevallen.

Op één punt is de tegenwoordige wet echter veel strenger te werk gegaan dan de C. d. C.; behalve toch dat de vrouw de aankomst dier goederen uit authentieke akten moet bewijzen, moet zij daarenboven het bewijs van de identiciteit der goederen leveren: dat

wil zeggen, zij moet bewijzen, dat de voorwerpen, waarop zij hare rechten wil doen gelden, juist dezelfde zijn, waarvan in de akten melding is gemaakt. Bij gebreke van deze bewijzen vervallen al de roerende goederen aan de schuldeischers, behoudens het vermogen der syndics om haar de benoodigde kleederen en het linnengoed uit te keeren ¹⁾).

Ook de schulden, die de vrouw voor haren man zal hebben afgedaan, worden vermoed met zijne eigene penningen te zijn betaald, behoudens tegenbewijs. Dit vinden wij in art. 550 C. d. C., hetwelk letterlijk in art. 562 der Wet van 1838 is overgenomen. Wat het bewijs aangaat, verwijst het artikel naar art. 547, en het daargezegde is ook hier van toepassing.

De onroerende goederen, welke de vrouw terug kan nemen, bleven krachtens art. 548 C. d. C. bezwaard met de hypotheken en schulden, waarmede zij bezwaard waren ten tijde der terugname. Ook deze regel is in de Wet van 1838 behouden; doch in art. 561 van die Wet is er het woord *légalement* bijgevoegd. Die bijvoeging geschiedde, om allen twijfel op te heffen omtrent de vraag, of de vrouw gehouden was voor hypothecaire schulden, die niet wettiglijk bestonden, alhoewel het woord geheel overtollig is: immers een hypothecair verband, dat niet volgens de wet is gevestigd, is reeds door zich zelf nietig. Bij de discussie over de Belgische

---

1) Voor de discussies over dit art. zie Renouard, o. l. II. p. 301 sqq.

wet is dan ook het voorstel gedaan om het woord *légalément* weêr uit de wet te laten, als zijnde geheel overbodig; doch men heeft het ook daar duidelijkheids-halve overgenomen ¹⁾).

De vraag zou zich kunnen voordoen, welke goederen hier bedoeld zijn, daar art. 561, zoo als ook dat van den C. d. C., slechts terugwijst op de artt. 557 en 558.

Hoe zal het gaan met de onroerende goederen, welke niet onder de twee genoemde artikelen vallen, maar welke de vrouw, krachtens art. 559, terugneemt; zullen deze niet eveneens bezwaard blijven met de hypotheken en inschulden, waarmede zij belast zijn tijdens de terugname? Renouard ²⁾ schijnt het indirect te ontkennen, ik meen evenwel ten onrechte; immers de onroerende goederen, bedoeld in art. 559 verkeerden in denzelfden rechtstoestand, als die in de artt. 557 en 558, zoodat er geen grond bestaat hier te onderscheiden, maar ook deze goederen bezwaard zullen blijven met de hypotheken en inschulden, waarmede zij wettiglijk belast zijn.

Eene uiterst strenge bepaling vinden wij nog in art. 549 C. d. C., waardoor aan de vrouw, in geval van faillissement van den man, alle voordeelen werden geweigerd, waarop zij krachtens het huwelijkscontract kon aanspraak maken. Het is niet dan na lange discussies, dat dit art. in den C. d. C. is opgenomen; men huiverde aan de vrouw die rechten te ontnemen, welke haar

---

1) Zie Maertens o. l. p. 650.

2) o. l. II. p. 297.

door het burgerlijk recht waren toegekend. Met het oog evenwel op de vele huwelijkscontracten, die gesloten werden met het doel om zich te vrijwaren tegen de nadeelen van een eventuëel faillissement, en waardoor men meermalen vrouwen, die niets of weinig ten huwelijk aanbrachten, groote voordeelen zag genieten, en alzoo een groot gedeelte der goederen van den man, ten nadeele der schuldeischers, aan den boedel werd onttrokken, is dit artikel in den C. d. C. opgenomen ¹⁾. Slechts ééne uitzondering op dezen regel vinden wij in art. 553, volgens hetwelk aan de vrouw alle voordeelen, welke haar door het burgerlijk recht werden toegekend, bleven voorbehouden, indien namelijk de man, tijdens de voltrekking van het huwelijk eene vaste betrekking had, binnen het jaar zich in den handel heeft begeven. Bij de beraadslaging over het artikel is voorgesteld om ook dan art. 549 uit te sluiten, wanneer de man geene betrekking had, bij het aangaan van zijn huwelijk, en ook langen tijd daarna nog niet, en eerst later koopman is geworden. Maar het deswege ingediende amendement is verworpen, op grond dat men, bij onbepaalde uitsluiting van vornoemd artikel, te veel gelegenheid tot fraudeeren openliet; terwijl men oordeelde dat het te moeilijk was om een vasten termijn te bepalen, die als grens zou worden gesteld ²⁾. Gewijzigd vinden wij hetzelfde art. 549 overgenomen in art. 564 der Wet van 1838; maar

---

1) Locré, o. l. III. p. 573 sqq.

2) Idem. p. 583.

de vrouw is hier veel minder beperkt in hare rechten. Het nieuwe artikel toch zegt, dat de vrouw hare rechten op de voordeelen, haar bij het aangaan van het huwelijk toegezegd, slechts dan zal verliezen, wanneer haar echtgenoot koopman was tijdens het sluiten van het huwelijk, of wel, op dat tijdstip geene vaste betrekking hebbende, binnen het jaar koopman is geworden. Men heeft dus geen bezwaar gezien, hier een termijn van één jaar te stellen, wat men bij het samenstellen van den C. d. C. te lastig vond; de termijn overigens is geheel willekeurig. Wordt aan de vrouw het vermogen ontnomen om bij faillissement van haren man hare rechten op de voornoemde voordeelen te doen gelden, het is niet meer dan billijk, dat ook de schuldeischers van alle rechten ontheven worden, die zij hunnerzijds zouden kunnen doen gelden op voordeelen, door de vrouw, den man bij het aangaan van het huwelijk toegezegd. Zoowel in den C. d. C. als in de Wet van 1838 vinden wij dit dan ook, in de 2^e alinea van genoemde artikelen, uitgedrukt.

Wij hebben in het voorgaande gezien, welke goederen de vrouw in natura uit den boedel van haren man kan terugnemen, maar wat zal het geval zijn, zoo die goederen niet meer in natura aanwezig zijn? Volgens het burgerlijk recht heeft de vrouw eene wettelijke hypotheek op al de goederen van haren man; de C. d. C. beperkte die echter zeer. Volgens de artt. 551 en 552 C. d. C., had de vrouw, wier man bij het aangaan van het huwelijk koopman was, of die, zoon van een koopman

zijnde, op dat tijdstip geene vaste betrekking had en later koopman was geworden, slechts eene stilzwijgende hypotheek op de onroerende goederen, welke hij, ineunte matrimonio, bezat, en dat alleen voor de penningen of roerende goederen, welke de vrouw door authentieke bescheiden zou bewijzen te hebben aangebracht, wanneer deze goederen niet in de gemeenschap waren gevallen, benevens voor de wederbelegging van goederen, die haar privaat eigendom, en gedurende het huwelijk vervreemd waren, en cindelijk ook voor de schulden, welke zij met haren man had aangegaan. De volle hypotheccaire rechten, welke aan de vrouw krachtens het burgerlijk recht toekomen, oefende zij echter uit, indien haar man tijdens het sluiten van het huwelijk de eene of andere betrekking had, en niet binnen het jaar koopman was geworden (art. 553 C. d. C.). Deze drie artikelen van den C. d. C. zijn in de Wet van 1838 tot één artikel samengebracht. Hoewel de vrouw hare rechten hier op uitgebreider schaal kan uitoefenen, zoo heeft men toch gemeend, dat de schuldeischers van den man aan te groote gevaren blootstonden, zoo aan den schuldenaar de gelegenheid werd vrijgelaten om zich onroerende goederen aan te schaffen, waarop de vrouw het haar verschuldigde zou verhalen. Art. 563 der Wet van 1838 luidt thans aldus: Lorsque le mari sera commerçant au moment de la célébration du mariage, ou lorsque, n'ayant pas alors d'autre profession déterminée, il sera devenu commerçant dans l'année, les immeubles, qui lui appartiendraient à l'époque de la célébration du mariage, ou qui

lui seraient advenus depuis, soit par succession, soit par donation entre vifs ou testamentaire, seront seuls soumis à l'hypothèque de la femme: 1°. pour les deniers et effets mobiliers, qu'elle aura apportés en dot, ou qui lui seront advenus depuis le mariage par succession ou donation entre vifs ou testamentaire, et dont elle prouvera la délivrance ou le paiement par acte ayant date certaine, 2°. pour le remploi de ses biens aliénés pendant le mariage, 3°. pour l'indemnité des dettes par elle contractées avec son mari. Aldus alleen in die twee gevallen, indien hij koopman is of zonder betrekking te hebben, dit binnen het jaar is geworden. Onder het gemeene recht vallen dus, zoowel hij die, zoon van een koopman zijnde, zonder meer een huwelijk aangaat, (omdat zijne hoedanigheid als zoon geen genoegzaame reden is om aan te nemen dat ook hij eens koopman zal worden); als hij, die, hoewel binnen het jaar koopman geworden, echter ten tijde van zijn huwelijk eene andere betrekking had; daar men meende, dat zoodoende de vrouw in hare goede trouw zou bedrogen worden, die, meenende eenen man te huwen, welke eene vaste betrekking had, al hare rechtmatige en wettelijke voorrechten zou moeten verliezen, omdat haar man binnen het jaar na het huwelijk koopman was geworden 1). Ook de goederen van den man, waarop de vrouw hare hypothecaire rechten kan uitoefenen, zijn uitgebreid. Niet allcen toch kon zij dit op de goederen, welke hij ten huwelijk heeft aange-

1) Renouard, o. l. II. p. 309.

bracht, maar ook die, welke hij verkregen heeft door erfenis, legaat of schenking ¹⁾. Maar ook geene andere, en dit moet in den strengen zin worden opgevat. Renouard deelt een arrest van het Hof van Cassatie mede, waarbij is aangenomen dat de vermeerdering in waarde der onroerende goederen door aanbouw, uitbreiding of aangebrachte verbetering, niet is begrepen onder de hypotheek van de vrouw. De vraag deed zich evenwel voor, of, zoo de man tijdens het aangaan van het huwelijk mede eigendom had aan een onroerend goed, en dat goed hem later geheel is toegekend, of de vrouw dan, bij eventuëel faillissement van den man, hare hypotheek slechts behoudt op het gedeelte dat hem ten tijde van zijn huwelijk toekwam, dan wel of de hypotheek zich over het geheele goed uitstrekt. Renouard ²⁾ behandelt deze vraag, en geeft de verschillende gevoelens op, die door verscheidene auteurs in verschillenden zin zijn geopperd; ook de rechtspraak, die hij in eene noot opgeeft, is hieromtrent zeer verdeeld. Hij zelf, de moeielijkheid van de questie erkennende, wil die echter ten gunste van de vrouw uitleggen. »En l'absence», zegt hij, »de dérogation exprimée par la loi commerciale, le droit commun, tel qu'il résulte des principes généraux, posés par le droit civil, doit prévaloir. L'état d'indivision, qui existait à l'époque du mariage, ouvrait une expectation, dont les chances

1) Zie voor de discussies, idem. II. p. 310 sqq.

2) o. l. II. p. 313.

étaient alors connues de tous; la femme courait le risque de n'avoir aucune hypothèque, si un autre que son mari venait à être déclaré propriétaire; il faut par réciprocité, qu'elle profite de l'événement, qui attribue la propriété à son mari, il le faut d'autant plus, qu'en retenant ses droits sur le bien entré dans le lot de celui-ci elle se trouve sans droit sur les biens dévolus aux autres copartageants. Van gewicht dunkt mij ook het door anderen aangevoerde art. 883 C. C., bepalande, dat ieder erfgenaam geacht wordt, onmiddellijk te zijn opgevolgd in het hem toebedeelde, en alzoo gerekend wordt nooit den eigendom van de andere goederen der nalatenschap gehad te hebben. De goederen, met betrekking waartoe de vrouw dit, haar besproken recht, kan doen gelden, zijn, zooals wij uit art. 563 zien, zoo-wel de gelden en roerende goederen, welke zij ten huwelijk heeft aangebracht, als die, welke haar, sinds haar huwelijk, zijn ten deel gevallen door erfenis, legaat of schenking. Daarenboven kan zij hare hypothecaire rechten uitoefenen voor de wederbelegging harer goederen, welke gedurende het huwelijk zijn vervreemd, en tot schadeloosstelling voor de schulden door haar met haren man aangegaan. Kan zij echter, volgens den C. C. volstaan met de aankomst der onder n°. 1 van het artikel vallende goederen, welke daarenboven alleen die waren, welke zij ten huwelijk aanbracht, en buiten de gemeenschap vielen, door authentieke bewijzen te staven; art. 563 C. d. C. eischt, dat zij de uitbetaling of overgave daarvan bewijze door akte van zekere dagteekening

voorzien. Het Hof van Cassatie heeft aangenomen, dat de voltrekking van het huwelijk de betaling even goed bewijst, als eene quitantie, indien bij de huwelijksvoorwaarden was bedongen, dat de voltrekking die kracht zou hebben ¹⁾, en een tweede arrest oordeelde, dat het bewijs van de betaling van aan de vrouw opgekomen gelden kan geleverd worden door notariële quitantie, inhoudende dat zij gezegde gelden heeft ontvangen, bijgestaan en gemachtigd door haren man, zonder overigens gehouden te zijn door authentieke akte of akte van zekere dagteekening voorzien, te bewijzen dat de gelden in handen van haren man zijn gestort ²⁾.

Eindelijk handelde art. 557 C. d. C. nog over de transitoire questie, en schreef voor, dat de bepalingen, in deze sectie vervat, niet toepasselijk zouden zijn op de rechten der vrouw, verkregen vóór de invoering van den C. d. C. De vrouw genoot vóór den C. d. C. onbepaalde vrijheid in de uitoefening harer rechten; alle vrouwen, gehuwd vóór de invoering van den C. d. C., oefenden hare rechten uit volgens het burgerlijk recht, en de C. d. C. kon haar daarin niet belemmeren. Ook bij de invoering van de nieuwe Faillitenwet in 1838 deden zich moeilijkheden voor, welke wij reeds in de Inleiding, (pag. 9, 10) kortelijk hebben nagegaan, en waarvoor wij daarnaar verwijzen.

1) Renouard, o. l. II. p. 315.

2) Alauzet, o. l. IV. N°. 1877.

HOOFDSTUK II.

Wij hebben in het eerste Hoofdstuk gezien, dat eene herziening van het bestaande recht eene hooge noodzakelijkheid was geworden. Welke de grove misbruiken waren, die na verloop van tijd waren ingeslopen, kunnen wij het best leeren uit de redevoering van Treilhard, gehouden in het Wetgevend Lichaam, waarin hij o. a. zegt: »C'est dans cet esprit qu'ont été médités les articles sur le droit des femmes. Trop souvent un commerçant a reconnu, en se mariant une forte dot qu'il ne touchait pas, soit qu'il voulût faire illusion par l'annonce d'un capital supposé, soit qu'il préparât de loin un moyen de soustraire un jour sa fortune à ses créanciers légitimes. Le mari faisait à sa femme des avantages proportionnés à une dot qu'il ne devait pas recevoir. Souvent aussi, il acquérait sous le nom de sa femme des immeubles qu'il payait de ses propres

---

1) Loaré, o. l. III. p. 563.

deniers, au plutôt des deniers de ses créanciers; etc. . . . 1)''
 Wij hebben verder gezien, hoe in den Code de Commerce van 1808 paal en perk aan die schandalen werden gesteld, en hoe de Wetgever van 1838, hoewel nog zeer streng ten opzichte van de rechten der vrouw, haar echter eene meer billijke rechtsregeling toedeelde. Gaan wij thans over tot het recht vóór den Code de Commerce.

Zooals gezegd is, werden de rechten, welke de vrouw op den boedel van haren man kon doen gelden, ook bij diens faillissement door het burgerlijkrecht beheerscht. Om tot een zuiver begrip van dien toestand te komen, zullen wij kortelijk nagaan, welke de verhouding tusschen de vrouw en hare goederen, volgens het gemeene recht, was.

Algemeen bekend is het dat Frankrijk, wat het recht aangaat, in twee groote deelen was gesplitst; in het Noordelijk gedeelte pays du droit Coutumier, golden de Costumen, in het Zuidelijk gedeelte het Romeinsche recht, en daarom pays du droit écrit genaamd.

In bijna al de Costumiere landen was de gemeenschap van goederen de regel, behalve in Normandië, waar die volstrekt niet bestond, en in sommige andere, waar men haar wel kon bedingen, maar waar die niet stilzwijgend als regel gold. In het Zuiden daarentegen had men het Romeinsche régime dotal behouden.

De gemeenschap van goederen was echter niet onbeperkt, zooals wij die in ons recht vinden; zij was beperkt tot de roerende goederen, welke man en vrouw

ten huwelijk aanbrachten, en die, welke zij, stante matrimonio, verkregen, en tot de onroerende goederen, hun na de huwelijksvoltrekking ten deel gevallen ¹⁾. Onder roerende goederen werd verstaan alles wat uit zich zelf en krachtens de wet roerend was, dus ook de in- en uitschulden der echtgenooten.

Van de onroerende goederen, welke de echtgenooten gedurende hun huwelijk verkregen, waren echter uitgezonderd die schenkingen en legaten, welke aan een der beide echtgenooten waren gemaakt, onder uitdrukkelijk beding, dat zij niet in de gemeenschap zouden vallen; zoo ook schenkingen van eene geheele of gedeeltelijke nalatenschap, door derden bij huwelijksvoorwaarden aan een der echtgenooten gemaakt, al mochten hem die eerst later, gedurende het huwelijk aankomen; verder schenkingen, zelfs stante matrimonio in de rechte lijn gedaan, en die giften en legaten, welke slechts in den persoon van den begiftigde zelven kunnen bestaan, en niet in de gemeenschap kunnen gebracht worden. Overigens bleven ook buiten gemeenschap de onroerende goederen, welke, tijdens het aangaan van het huwelijk, het bijzonder eigendom waren van ieder der echtgenooten.

De goederen, welke op deze wijze het eigendom der vrouw waren en bleven, werden echter door den man, als hoofd der echtverbintenis, beheerd, en de vruchten

---

1) Art. 220 Coutume de Paris: Homme et femme conjoints ensemble par mariage, sont communs en bien meubles et conquêts immeubles, faits durant et constant le dit mariage.

en inkomsten daarvan vielen in de gemeenschap. Bij de ontbinding der gemeenschap, nam de vrouw al haar eigene goederen terug, behalve hetgeen haar toekwam van de verdeelde gemeenschappelijke goederen, en voor het ontbrekende had zij verhaal op de goederen van haren man, haar gewaarborgd door eene stilzwijgende hypotheek, welke zij, krachtens de wet, van den dag der huwelijksvoltrekking af, op diens goederen had.

Deze wettelijke gemeenschap van goederen kon evenwel door talrijke bedingen gewijzigd worden. Zoo had men o. a. de clause, dat de gemeenschap door eene bepaalde costume zou worden geregeld; de convention d'apport, waarbij de echtgenooten overeenkwamen eene zekere bepaalde som in gemeenschap te brengen; de clause d'ameublissement, overeenkomst, waardoor alle, of sommige der onroerende goederen ook in de gemeenschap werden gebracht; de convention de réalisation, waardoor men sommige of alle roerende goederen buiten de gemeenschap hield, enz.

Behalve de genoemde waren er nog twee gewichtige clauses, welke alleen de vrouw voor zich kon bedingen, en waarvan wij hier nog bijzondere melding moeten maken: vooreerst de clause de reprise de l'apport de la femme, en cas de renonciation, welke eene overeenkomst was, waarbij de vrouw zich, bij den afstand van de gemeenschap, het recht voorbehield om haren inbreng geheel of gedeeltelijk tot zich te nemen. Dit beding was van beperkten aard, zoodat indien de

vrouw dat recht ook op hare erfenamen wilde overdragen, en het tot alle goederen, ook die waardoor de gemeenschap gedurende het huwelijk was vermeerderd, wilde uitstrekken, zij dit uitdrukkelijk moest be-
dingen. De tweede is de clause de séparation de biens, waardoor niet alleen de gemeenschap werd uitgesloten, maar waardoor de vrouw zich het vrije beheer harer goederen kon voorbehouden, mits zij zich verbond jaarlijks, een zeker gedeelte harer inkomsten, naar evenredigheid van haar vermogen en dat van haren man, bij te dragen tot de kosten van huishouding en opvoeding der kinderen 1).

Reeds vroegtijdig maakten vele kooplieden van deze twee clausules gebruik om hunne schuldeischers te bedriegen. De vrouw bedong dan bij huwelijksvoorwaarde, dat zij, bij den afstand van de gemeenschap, al wat zij had aangebracht, en wat haar staande huwelijk zou zijn ten deel gevallen, zou terugnemen, met nog eene som daarenboven, door den man uit zijn eigen vermogen uit te keeren, of wel zij bedong voor zich scheiding van goederen, doch liet aan den man het beheer daarvan over. De schuldeischers, van deze onderhandsche bepalingen geen kennis dragende, vonden geen bezwaar den man onbepaald crediet te ver-

---

1) De gemeenschap van goederen, zooals die in de Costumiere landen bestond, is bijna onveranderd in den C. C. overgenomen. Over de leer der Gemeenschap zie men verder: Pothier's *Traité de la communauté*.

leenen, vertrouwende op den vermeenden rijken bruid-
 schat, hem door zijne vrouw aangebracht; doch bij
 insolventie van den man bleek het, dat de vrouw, op
 grond juist van die bepalingen, al hare goederen onge-
 deerd terugnam, zoodat de schuldeischers zoodoende
 groote verliezen leden ¹⁾. Met het oog hierop zijn in
 de Ordonnantie van Maart 1673 twee artikelen, den 8^{en}
 titel — Des séparations de biens — uitmakende, in-
 gelascht, luidende als volgt: art. 1. Dans les lieux où
 la communauté de biens d'entre mari et femme est
 établie par la coutume ou par l'usage, la clause qui
 y dérogera dans les contrats de mariage des marchands
 grossiers ou des détailliers et des banquiers, sera pu-
 bliée à l'endroit de la Jurisdiction Consulaire, s'il y en a,
 sinon dans l'assemblée de l'Hôtel Commun des villes,
 et insérée dans un tableau, exposé en lieu public à
 peine de nullité. Et la clause n'aura lieu que du jour
 qu'elle aura été publiée et enregistrée. Art. 2. Voulons
 le même être observé entre négociants et marchands,
 tant en gros qu'en détail, et banquiers, pour les sé-
 parations de biens d'entre mari et femme; outre les
 autres formalités en tel cas requises.

Het doel, met deze bepalingen beoogd, was om door
 verplichte aanplakking de crediteurs bekend te maken
 met de gesloten overeenkomsten tusschen hunnen schul-
 denaar en zijne vrouw, opdat zij daardoor niet langer aan
 groote nadeelen zouden zijn blootgesteld, veroorzaakt door

1) Savary I. p. 347 sqq.

hunne onwetendheid en goede trouw. Hoe die aanplaking en bekendmaking geschieden moest, hieromtrent zegt Savary ¹⁾ het volgende: Il y a une chose dans l'article cidevant allégué, qui pourrait donner de la peine à quelques négociants, qui ne sont pas intelligents dans les affaires, qui est quand il dit que l'art. qui portera, par le contrat de mariage, la dérogation aux Coutumes, qui établissent la communauté de biens d'entre le mari et la femme, sera inséré dans un tableau exposé en public; quand l'art. dit que ce tableau sera inséré en lieu public, cela ne veut pas dire que ce soit en une Place publique de la Ville, où se tiennent les Foires et Marchés, ni sur la Place du Change où s'assemblent les Marchands et Négociants pour y négocier les Lettres et Billets de Change et les marchandises; mais cela se doit entendre que ce tableau doit être mis dans les Juridictions Consulaires ou dans l'Hôtel commun de la Ville, dans les lieux les plus apparents, où il y a le plus grand concours de monde, comme dans la Chambre où se tient l'Audience de la Jurisdiction Consulaire, où tous ceux, qui y vont plaider, entrent ordinairement, et non pas dans la Chambre du Conseil, où il n'entre guères que les Juges et Consuls et leur Greffier, et très peu de Parties; et s'il n'y a pas de Jurisdiction Consulaire, il faut que ce tableau soit exposé aussi en public; c'est à dire dans l'Hôtel de Ville où se tiennent les Assemblées générales des Prévôts des Mar-

1) I. p. 349.

chands, Maires, Echevins, Conseillers et autres Officiers de la Ville, afin que etc. — Van belang zijn de woorden van het artikel, »à peine de nullité,” zoodat wanneer de formaliteit van de aanplakking niet was geschied, de clause als niet gemaakt werd beschouwd.

De twee voornoemde artikelen zijn de eenige, waardoor in het oud Fransche recht met betrekking tot de rechten der vrouw op hare goederen en de vrije beschikking over dezelve, door het handelsrecht is gederogeed aan het burgerlijk recht. Zooals wij boven gezien hebben, waren zij niet voldoende om alle bedrog te voorkomen; misschien ook dat eerst later de schandelijke misbruiken zoo veelvuldig in zwang kwamen, dat zij de aandacht van den Wetgever trokken, en eene meer bijzondere regeling vereischten.

Wij zagen in het voorgaande, dat de goederen der vrouw, welke buiten de gemeenschap vielen, toch onder het beheer van den man kwamen; die goederen heetten biens dotaux, de man beheerde die, en genoot er de opbrengsten en de interessen van, hij mocht ze echter niet zonder verlof van zijne vrouw vervreemden. Had zij, door de clause de séparation de biens, zich zelve het beheer voorbehouden, dan werden die goederen biens paraphernaux genoemd.

Ten allen tijde is de dos een zeker vermogen geweest, door de vrouw ten huwelijk aangebracht ad onera matrimonii ferenda. Niet altijd echter heeft zich dat vermogen tot een zeker bedrag bepaald; in het oud Romeinsche recht toch bestond de dos uit al de goederen

der vrouw ¹⁾, en eerst later stond het haar vrij een zeker gedeelte in te brengen, terwijl hare overige goederen haar privaats eigendom bleven, en door haar zelve beheerd konden worden; van daar parapherna, of wel bona extradotalia, hoewel het ook toen veroorloofd bleef, haar geheele vermogen den man als dos over te dragen, zoo als blijkt uit L. 4 C. de Jur. Dot.: nulla lege prohibitum est universa bona in dotem marito foeminam dare. Zulk een dos behoefde echter niet altijd door de vrouw te worden aangebracht; integendeel, was zij nog in potestate patris, dan moest deze zijne dochter eenen dos verschaffen, en was de vader niet meer in leven of was hij zelf nog in potestate, dan kon de grootvader gedwongen worden zijne kleindochter te doteeren (dos profectitia). De moeder kon hiertoe niet genoodzaakt worden, tenzij noch de vader, noch de grootvader hiertoe, om welke reden dan ook, in staat waren. De dos, welken de vrouw zelve aanbracht, of die door derden werd verschaft, heette adventitia. Deze derden konden bedingen, dat de dos na de ontbinding des huwelijks tot hen zoude terugkeeren, in welk geval hij den naam droeg van receptitia. Eertijds moest de man zich den dos bedingen (stipulari), doch kon die ook door enkele overgave worden ge-

1) Het schijnt van oudsher voor eene schande gegolden te hebben, zoo eene vrouw zonder dos trouwde, en men beschouwde haar meer als concubina dan als mater familias. Glück XXIV. p. 429.

vestigd; Justinianus bepaalde, dat een enkele belofte (promissio) voldoende was om den man eene actie tot opvordering van den dos te geven (dos dicitur, datur, promittitur).

Voorwerp van eenen dos konden uitmaken zoowel roerende als onroerende goederen, ook kapitalen, een vruchtgebruik, in één woord alles wat deel van een vermogen konde uitmaken.

De man werd eigenaar van den dos; echter bleef zijn eigendomsrecht een beperkt recht, en duurde slechts zoolang de echtgenooten door het huwelijk waren verbonden. Een gevolg van dat eigendomsrecht was dat hij het onbeperkte recht had om de zaken, die den dos uitmaakten, te gebruiken, en er de vruchten van te trekken; die vruchten toch moesten strekken ad onera matrimonii ferenda. Alles wat hij door natrekking verkreeg, werd beschouwd als eene vermeerdering van den dos, hij moest dit later bij de teruggave van den dos verantwoorden, behoudens zijn gebruiksrecht staande huwelijk.

De roerende goederen, en ook de onroerende, welke venditionis causa waren gewaardeerd, mocht hij vervreemden, ook zonder verlof van zijne vrouw, behoudens verantwoording van den verkregen prijs; de onroerende goederen, welke niet of slechts pretii causa gewaardeerd waren, mocht hij echter niet vervreemden noch verpanden ¹⁾. Voor alle schade of vermindering was

1) Ex lege Julia de fundo dotali.

de man aansprakelijk, hij moest *dolus* en *omnis culpa* praesteeeren; evenwel kon hij volstaan met het praesteeeren van *culpa levis in concreto* ¹⁾; wegens de innige betrekking tusschen man en vrouw vond men het onbillijk eene grootere zorg te eischen dan die, welke hij aan zijne eigene zaken besteedde ²⁾.

Ook stelde Justinianus het als verplichtend, dat, wanneer de vrouw eenen dos aanbracht, ook de man van zijnen kant inbracht, welke inbreng, stante *matrimonio*, moest strekken, met den dos, om de huwelijkskosten te bestrijden, en later na 's mans dood aan de vrouw zou vervallen (*donatio propter nuptias*).

Justinianus was het, die de belangrijkste wijzigingen in het *Jus Dotium* bracht; zoo was hij het ook, die de oude *actio ex stipulatu* en de nog oudere *rei uxoriae* in eene nieuwe *actio ex stipulatu* overgoot. Met deze actie kon de vrouw haren dos na de ontbinding des huwelijks teruggeischen, en tevens werd haar voor het ontbrekende eene stilzwijgende hypotheek op de goederen van haren man toegekend ³⁾.

Slechts bij de ontbinding des huwelijks kon de vrouw haren dos opeischen; eene uitzondering hierop echter maakt L. 24 pr. D. sol. matrim., alwaar aan de vrouw het recht wordt toegekend haren dos van den man terug te vorderen, indien deze tot armoede verviel.

1) L. 17 pr. D. de Jur. Dot.

2) Glück XXV. p. 120.

3) L. 12 C. qui pot. in pign.

Hoe hij hiertoe geraakte, was onverschillig; of hij koopman was of niet, dit deed niets ter zake; zoodra het duidelijk bleek dat de goederen des mans niet meer voldoende waren om er den dos op te verhalen, had de vrouw het recht van terugvordering 1). Had de vrouw zich eene uitdrukkelijke hypotheek op de goederen van haren man bedongen, tot waarborg van haren dos en voor de *don. p. nuptias*, dan kon zij de verhypothceerde goederen van iederen derden houder opcischen, mits hij zelf krachtens eene vroegere hypotheek geen meerder recht had dan zij zelve 2). Kort daarop schonk Justinianus aan de vrouw nieuwe, meer doeltreffende rechtsmiddelen. Hij bepaalde in L. 30 C. de Jur. Dot. dat zij, na de ontbinding des huwelijks, het recht zou hebben alle hare dotaalgoederen zonder onderscheid, roerende of onroerende, gewaardeerde of niet, van iederen houder op te eischen, met dien verstande, dat zij met de reivindicatie kon opkomen tot opvordering van de goederen, welke de man het recht niet had te vervreemden, terwijl zij op de overige dotaalgoederen een hypothecair recht verkreeg, en dus met de hypothecaire actie kon opkomen. Dit voorrecht breidde hij, zoo als uit dezelfde Constitutie

1) *Si constante matrimonio, propter inopiam mariti, mulier agere volet, unde exactionem dotis initium accipere ponamus, et constat exinde dotis exactionem competere ex quo evidentissime apparuerit mariti facultates ad dotis exactionem non sufficere.*

2) L. 29 C. de Jur. Dot.

blijkt, uit tot de vrouwen, wier mans insolvent werden. Door deze Constitutie verloor de vorige bijna geheel hare waarde; immers bij den concursus creditorum had thans de vrouw eene actie (rei vindicatie of hypothecaire actie) tot terugvordering van haren dos, zelfs al mocht die in handen van derden zijn overgegaan, terwijl zij, tot waarborg van het tekort komende, eene stilzwijgende hypotheek op de goederen van den man kreeg, welke hypotheek gepriviligieerd was, en den voorrang had boven alle andere schuldeischers ¹⁾. Voor de don. p. nupt. kon zij zich hypotheek bedingen, en hare rechten uitoefenen evenals elk andere hypothecaire schuldeischer. Uit L. 29 C. de Jur. Dot. blijkt overigens, dat hoewel de teruggeëischte dos en de don. p. nupt. onder het beheer der vrouw vielen, zij daarom die goederen niet mocht vervreemden, maar de inkomsten daarvan bleven strekken tot bestrijding der kosten van de huishouding.

Zoo als het Jus Dotium ten tijde van Justinianus bestond, en door hem gewijzigd, werd bevestigd, zoo is het, zonder groote veranderingen, geheel de Middeleeuwen door in Italie bestendig, en langs dien weg tot in Frankrijk doorgedrongen, alwaar wij het als vi-geerend recht in het pays du droit écrit weërom vinden, en het later gewijzigd in den Code Civil is overgenomen.

Reeds vrôeg in de Middeleeuwen begon zich in Italie het Handelsrecht te ontwikkelen, en bereikte aldaar in

1) L. 12 § 1 C. qui pot. in pign.

korten tijd een zeer hoogen trap. Dit laat zich het best verklaren, wanneer men in aanmerking neemt, dat Italie als het ware het entrepot was van den geheelen Europeschen handel. De Italiaansche steden zonden hare handelsvloeten naar de Levant, die van daar terugkwamen beladen met schatten en kostbaarheden van allerlei aard, welke weêr uit Italie over de geheele Europesche markt werden verspreid.

Geen wonder dan ook, dat zich, bij dien uitgebreiden handel, waarvan handelsbetrekkingen en dien ten gevolge handelsverwickelingen onder allerlei vormen en gedaanten het gevolg waren, groote behoefte deed gevoelen aan een afzonderlijk handelsrecht.

In bijna alle republieken van Noord-Italie kreeg men afzonderlijke handelswetgevingen, en in elke dier wetgevingen vindt men ook bijzondere bepalingen omtrent den failliten koopman en diens boedel. De vrouw echter bleef hare rechten uitoefenen, zooals zij die aan het gemeene recht ontleende; bij faillissement dus van den man nam zij haren dos terug, en oefende hare hypothecaire rechten uit op de privaattoederen van den man, en was bevoorrecht boven alle schuldeischers. Eene uitzondering op dezen regel vinden wij in een Statuut der Stad Genua ¹⁾; aldaar was het aan de vrouw niet geoorloofd haren dos in natura terug te nemen; wel bleven hare rechten te dien opzichte ongeschonden, doch zij kon daar niet naar welgevallen

1) Stat. Gen. L. IV. p. 135.

gebruik van maken. De dos toch moest in de Bank worden gedeponeerd, en van de vruchten werd door den rechter een gedeelte aan de vrouw uitgekeerd tot onderhoud van haar en haar huisgezin. Van hetgeen overig was, werd de helft gedurende het leven van den man aan de crediteuren uitbetaald, in afdoening van het aan hen verschuldigde 1).

Ook te Florence vinden wij maatregelen genomen ten gunste der crediteuren. De rechten der vrouw op haren dos bleven ook hier ongeschonden; echter vinden wij hier de meergenoemde L. 12 C. de Jur. Dot. uitgesloten 2), zoodat de vrouw geen recht had haren dos gedurende het leven van haren man op te eischen. De goederen van den failliet werden, alle zonder onderscheid, te gelde gemaakt, en daarna pondspondsgelijke onder de schuldeischers verdeeld, onverschillig of zij geprivilegieerd waren of niet, of hunne schuldvorderingen door pand of hypotheek waren bevestigd; behoudens evenwel de rechten van de vrouw of van hare erfgenamen op die goederen, zelfs al waren zij vervreemd, wanneer later het huwelijk door den dood van den man ontbonden werd. Na de ontbinding dus oefende zij hare hypothecaire rechten uit, welke zij zoowel op de dotaalgoederen zelve als ook voor het ontbrekende

1) Holtius p. 432 verkeert hier in dwaling, waar hij zegt dat de helft van de vruchten gedurende het leven van den man tot afbetaling zijner schulden werd besteed.

2) Stat. Flor. L. III. Rubr. 10.

op de privaattoederen van den man, en tot waarborg der don. p. nupt. had. Deze bepaling kon echter niet dan onvoldoende zijn; immers de goederen van den man moesten alle verdeeld of verkocht, en de opbrengst der laatste, pro rata, onder de crediteuren verdeeld worden. Diegenen nu, wien die goederen waren toegewezen, of de koopers daarvan, konden later na 's mans dood door de vrouw worden aangesproken, krachtens hare stilzwijgende hypothec, welke zij op die goederen had, en die haar uitdrukkelijk in het Statuut bleef voorbehouden. Dat zij dit voorrecht bleef behouden, schijnt ook te blijken uit de woorden: *salvis tamen dotibus etc.* — welke wij iets vroeger in de aangehaalde Rubriek vinden vermeld. Daar toch lezen wij dat alle crediteuren pro rata moeten worden betaald, en alle een gelijk recht hebben, zonder dat een van hen boven den ander geprivilegieerd zij; zoowel pandhebbende als hypothecaire schuldeischers, alle hadden gelijke rechten. *Salvis tamen dotibus..... in quibus praedicta locum non habeant sed stetur dispositioni juris communis.* Dit ten minste schijnt de zin dezer woorden te moeten zijn: dat de wet hier in zoover eene uitzondering voor den dos heeft gemaakt, dat de vrouw hare hypothecaire rechten bleef behouden, terwijl die aan de overige crediteuren waren ontnomen. Dat zij die echter niet dadelijk kon uitoefenen, maar eerst na de ontbinding des huwelijks, hebben wij hier boven gezien.

De aangehaalde woorden »*salvis tamen dotibus*» etc. schijnen tot groot verschil van meening aanleiding te

hebben gegeven, zoo als blijkt uit Ansaldus 1). Vele rechtsgeleerden toch meenden, dat de L. 12 C. qui pot. in pign. niet meer geldend was, en ontkenden den voorrang der vrouw boven den crediteur, die zich eene uitdrukkelijke vroegere hypotheek had bedongen. Dit gaf waarschijnlijk aanleiding tot de dwaling, dat de woorden »in quibus,» voorkomende in de aangehaalde zinsnede, terugsloegen op al de voornoemde gevallen, zoodat, wanneer er een dos in den boedel voorhanden was, de geheele bepaling omtrent de gelijkstelling der crediteuren verviel, en de vroeger bedongene hypotheeken haren rang liernamen. De L. 12 C. qui pot. in pign. was echter nog wel degelijk van kracht, daar zij noch door het Civile noch door het Canonieke recht was afgeschaft, zooals daarenboven blijkt uit de bij Ansaldus aangehaalde schrijvers.

Vanderanus 2), in zijn *Tractatus de Privilegiis creditorum*, erkent ook de kracht van genoemde L. 12, en steunt voornamelijk op Martinus, die van oordeel was: *mulieres in dotis exactione etiam expressa hypotheca potioorem causam habere, cum majus sit dotis jus, eique praefertur qui in refectionem credit, atque is potior sit eo, cui anterior et expressa hypotheca ex conventionem et pacto competit. Quod itaque valet in re minori, alius besluit Vanderanus, valet in majore.*

1) Ansaldus de Ansaldis. De comm. et merc. Disc. XIII.

2) Verzameling van Dec. de Merc. et Tract. Varii. Lugduni 1593, p. 650.

Wij hebben hierboven gezegd, dat de zin der woorden, »in quibus praedicta locum non habeant, sed stetur dispositioni juris communi,» alleen scheen te zijn, dat de vrouw hare hypothecaire rechten behield, zoo als haar die krachtens het gemeene recht toekomen; anders zouden de woorden moeilijk te rijmen zijn met hetgeen verder in het Statuut bepaald is. Wij vinden dan ook bij Ansaldus, in denzelfden Discursus een vonnis door de rechtbank te Florence in dien zin gewezen, hoewel de tegenpartij zich op een vroeger vonnis van dezelfde rechtbank, beriep, waarin aan de vrouw het recht was toegekend haar geheel dos, vóór alle andere schuldeischers, uit den boedel terug te nemen.

HOOFDSTUK III.

In ons land heerschte oudtijds een zeer onbestemd recht; een vast landrecht, geldend voor geheel ons land, was hier niet aanwezig. Wel heeft zich reeds vroegtijdig een streven naar eenheid van wetgeving ontwikkeld, doch het beperkte zich tot herhaaldelijk ingestelde pogingen, zonder tot eenig afdoend resultaat te leiden. Elke provincie, elke stad had haar eigen recht, hetwelk gedeeltelijk tot geschreven recht was verheven, maar toch voor een groot gedeelte slechts voortleefde in de herinnering, en als gewoonterecht gold. Dat deze toestand niet anders dan onvoldoend wezen moest, is duidelijk, en het gevolg hiervan was dan ook dat zich eene zeer groote behoefte aan een suppletoir recht deed gevoelen. Hiertoe bediende men zich van het Romeinsche recht, hetwelk, bij de onvolmaaktheid van onze eigene rechtsinstellingen, geheele toestanden hier te lande beheerschte, en waaraan ook de vrouw, zooals wij hieronder zien zullen, voor een groot gedeelte hare rechten in het faillissement van haren man ontleende.

Eene instelling, aan het Romeinsche recht geheel vreemd, vinden wij in de gemeenschap van goedc-
ren, tusschen gchuwde lieden, welke van ouds reeds
door ons landrecht was erkend.

Omtrent den oorsprong van deze gemeenschap zijn
de gevoelens zeer verschillend. Pardessus en eenige
andere schrijvers, Lebrun, Guichart en Mignet, bewe-
ren dat die geheel van Gallischen oorsprong is, anderen
weêr zoeken dien in het Romeinsche recht; doch geen
van beide is, volgens Warnkönig 1), de juiste meening.
Wel bekend hij, dat men den juisten oorsprong niet
met zekerheid kan aangeven, bij een bijna volslagen
gemis aan berichten uit den tijd, waarin deze rechts-
instelling zich schijnt ontwikkeld te hebben, doch hij
geloofst toch, dat wij dien moeten zoeken in de leges
Barbarorum, alwaar aan de vrouw een zeker gedeelte
uit de nalatenschap van den man werd toegewezen,
wanneer deze haar geen bepaald douarium had toege-
kend. Dit was in de oudste tijden slechts een recht,
dat aan de weduwe toekwam, doch werd later eene
wezenlijke gemeenschap, waarvan wij de eerste sporen
kunnen vinden in de Assises de Jérusalem: *S'il avient,
que un home et sa feme ont ensemble conquis vignes
ou terres ou maisons ou jardins, le dreit dit, que la
feme deit aver la moitié de tout par dreit et par l'as-
sise du reaume de Jérusalem*, aldus lezen wij in de
Cour des bourgeois C. 183.

1) Französische Staats- u. Rechtsgesch. II. p. 243 sqq.

Hetzelfde treffen wij ook aan in de Etablissements de St. Louis, waar het vruchtgebruik van de geheele nalatenschap aan den overblijvenden echtgenoot wordt toegekend. Na diens dood echter moet het vermogen voor de helft onder de erfgenamen van den man en van de vrouw verdeeld worden.

Deze gemeenschap van goederen nu, bij de Groot, boedelmenging genaamd, was in de Provinciën Holland en West-Friesland, Zeeland, Gelderland, Brabant, Utrecht en Overijssel onbeperkt; in Friesland, Groningen en Drenthe daarentegen was zij eenigszins gewijzigd en meer beperkt.

De onbeperkte gemeenschap omvatte alles, wat de echtgenooten bij het aangaan van hun huwelijk bezaten; roerende en onroerende goederen, in- en uitschulden, alles werd gemeen, zoodat staande huwelijk de een der echtgenooten voor de schulden van den ander, al waren die vóór het huwelijk gemaakt, zonder eenige vergoeding, kon worden aangesproken. Alles wat gedurende het huwelijk verkregen werd, viel natuurlijk in de gemeenschap, zoo ook de schulden door een der echtgenooten of beiden gezamenlijk gemaakt. Na de ontbinding des huwelijks werd ook de gemeenschap ontbonden, en voor de helft onder ieder der gewezen echtgenooten of hunne erfgenamen verdeeld, met dien verstande dat voor de schulden, gedurende het huwelijk gemaakt, ieder der echtgenooten, voor de helft, kon worden aangesproken, of ook wel de man of zijne erfgenamen voor het geheel, behoudens hun verhaal voor de helft

op de vrouw of hare erfgenamen, zoodat beide echtgenooten altijd voor de helft aansprakelijk waren. Voor de schulden, vóór het huwelijk door één der echtgenooten gemaakt, mochten de goederen van den ander, na de ontbinding der gemeenschap, niet meer worden aangesproken, evenmin als voor de begrafenskosten en andere doodschulden, welke door de erfgenamen van den overledene gedragen werden ¹⁾. Van deze gemeenschap kon de vrouw echter afstand doen, door in hare dagelijksche kleederen voor de baar uit te gaan; door welken afstand zij bevrijd was van de staande huwelijk gemaakte schulden. In Amsterdam moest zij bij eenen notaris in tegenwoordigheid van getuigen uitdrukkelijk ten behoeve der crediteuren afstand doen, doch zij kon ook volstaan met den sleutel op de lijk-kist te leggen, en voor de baar uit te gaan ²⁾. Tot dien afstand van den gemeenen boedel werden echter niet toegelaten de vrouwen van kooplieden, die in tegenwoordigheid of afwezigheid van hare mans in het openbaar zich met zijnen handel hadden ingelaten; deze waren voor 's mans schulden verbonden ³⁾, en konden zich op geenlei wijze van die verbindtenis ontslaan.

Deze gemeenschap van goederen werd stilzwijgend verondersteld te zijn aangegaan, volgens de gewoonte van het land, waar het huwelijk gesloten was,

1) H. de Groot, *Inl. tot de Holl. Rechtsgel.* II. 11.

2) G. Rooseboom, *Receuil XLII.* p. 203.

3) H. de Groot, *o. l.* II. 12.

tenzij daaraan door huwelijksvoorwaarden werd gederogeed. Zulke huwelijksvoorwaarden konden schriftelijk of mondeling worden gesloten, zoodat, bij gebreke van schrift, de aangegane verbintenis door getuigen kon worden bewezen ¹⁾. Bij deze huwelijksvoorwaarden kon de vrouw, met betrekking tot hare goederen, bedingen wat zij wilde, zij kon een gedeelte, maar ook al hare goederen buiten de gemeenschap houden; ook kon zij van haren echtgenoot zich grootere of kleinere voordeelen bedingen.

De vrouw, die hare goederen buiten de gemeenschap had gehouden, had daarvoor eene stilzwijgende hypotheek op de goederen van den man, welke haar, zoo als wij in het vorige Hoofdstuk gezien hebben, volgens het Romeinsche recht, krachtens L. 12 C. qui pot. in pign., toekwam ²⁾, en voor die stilzwijgende hypotheek was zij boven alle andere crediteuren geprefereerd, zoodat zij, bij insolventie van haren man, het haar verschuldigde, vóór alle mogelijke, zelfs hypothecaire, schuldeischers op diens goederen kon verhalen. In de Antwerpsche Costumen komt hieromtrent eene bepaling voor; de vrouwen worden aldaar op een paar uitzonderingen na, boven alle schuldeischers geprefereerd, en zij hebben zelfs den voorrang boven hetgeen is verschuldigd als lands- of plaatselijke belasting ³⁾. Vele vrou-

1) Idem, t. a. p.

2) v. Bijkershoek Q. J. P. II. C. 1.

3) LXVI. § 14. Dacnac, (met naeme nae §§ 9, 10, 11, 12 ende 13) worden voor alle Crediteuren ooc voor des Princen ende deser

wen bedongen zich ook algeheele gemeenschap, zoodat zij, bij de ontbinding daarvan, voor de helft, in de winsten en verliezen deelden, behoudens het vermogen om, desverkiezende, alleenlijk hare ingebrachte goederen ongedeerd uit den boedel terug te nemen. In hoever dit beding met het strenge recht bestaanbaar was, is niet uitgemaakt; de Groot ¹⁾ achtte het eene geoorloofde overeenkomst, Bijkershoek ²⁾ daarentegen noemde het eene Societas Leonina met de woorden der wet in lijnrechten strijd. Hoe het zij, de gewoonte had deze overeenkomst erkend en bevestigd, en vele vrouwen maakten daarvan een veelvuldig gebruik bij het sluiten van huwelijken met kooplieden. Door zich de keus voor te behouden, behielden zij de hoop, voor de helft, in de winsten van den man te deelen, terwijl zij, wanneer de man failliet ging, krachtens haar beding, alle hare ingebrachte goederen uit den boedel konden

---

Stadt penningen ende schulden van assysen, imposten, ende alle andere, hoedanich die syn moghen, gheprefereert de vrouwen aangaende heure dotale en paraphernalc goeden by heur aan heure mans ten houwelijck ghebrocht, oft staende den houwelijcke van heurderzijde en de theurder contemplatie gecomen, oft van heure vrienden haer gegeven, met 'tghene haer bij heuren bruydegom voor het solemniseren van 't houwelijck, oft by yemauden anders gegheven is: midtsgaders ooc aangaende de jaarlyscche montcosten, die d' ouders heure dochters en heure mans tot subsidie van hunnen houwelijck gegheven hebbe, de welcke na de qualiteyt van de persoonen ende anderssins bij den Rechter gheestimeerd worden.

1) Holl. Consultatiën III. 303.

2) l. l.

terugnemen en voor de schulden van den man overigens niet gehouden waren. Tot welke misbruiken en bedrog dit aanleiding gaf, beschrijft ons Bijkershock t. a. p. waar hij zegt: De lege vidimus, consulta autem ratione, improbum omnino et exemplo pessimum est, pro libidine mulierum maritorum creditores emungere, nam in eorum fere caput euditur haec faba. Mulieris ex hac optione non omnis fortunae cum viro participis, sed prosperae duntaxat, non item adversae, si haec acciderit et maritus ad ἀπορίαν pervenerit, non cum viro amplius sed cum ejus creditoribus res est. Sua, quae ad nuptias attulerunt, auferunt jure προσωποπαγίας, et utinam sua tantum! Saepe fraudem fraudi addunt, confictis, privata scriptura, inventariis, ex quibus mulieres tempore initi matrimonii longe ditiores, quam revera fuerunt, non alio fine, quam, si maritorum res infeliciter cesserint, post ἀπορίαν non sua tantum, sed et maritorum bona rapiant in necem creditorum, et ex his rapinis deinde beate vivant ambo. Ne creditores, ejusmodi pactorum ignari, fallerentur, quodammodo prospectum est Ordinum Hollandiae, Edicto 30 Jul. 1624. Sed hanc, quamvis optimam Juris Hollandici partem, usus subegit in favorem, puto mercaturae. Creditum scilicet est, commerciis frequentandis prodesse, si quis non sua tantum, sed et aliena lubrico mercaturae exponat. De pecunia credita, de pretio rerum emptarum et de aliis quibuscunque rebus facile fides habebitur ei, qui beatam uxorem duxerit domum, ubi tamen fortuna deluserit mercatorem maritum, mox-

delusi erunt creditores mariti, ecce enim praesto est conventio Leonina, quae uxorem praestet indemnem, et simul creditorum res evertat. Possem plures addere species, quibus improbum mercaturae promovendae studium Reipublicae plus nocet, quam prodest, sed quid surdis narro fabulam.

Opdat nu het publiek niet langer onkundig zou zijn, of eene vrouw hare goederen, bij huwelijksvoorwaarden, buiten gemeenschap had gehouden, dan wel in gemeenschap was getrouwd, en om het opmaken van valsche inventarissen tegen te gaan, strekte het Edict van 30 Juli 1624 ¹⁾, waarbij bepaald was, dat de vrouw de clausule, waarbij zij zich hare goederen als dos had geconstitueerd, moest laten registreeren ter griffie van de plaats, waar die goederen gelegen waren ²⁾.

Hierdoor was het kwaad slechts eenigszins verholpen, zooals Bijnkershoek te recht zegt. Immers de vrouw kon zich altijd de keus bedingen om in de gemeenschap te deelen of hare goederen bij de ontbinding, zonder vermeerdering of vermindering, terug te nemen, en dit was dikwijls oorzaak, dat de crediteuren, wanneer zij vertrouwen in den man stelden, verlost door den rijken aanbreng der vrouw, hem groot crediet schonken, en bij zijn eventueel faillissement moesten toezien, dat de vrouw hare goederen terugnam, die

1) Gr. Plakaatboek v. Holl. en West Friesl. I. p. 375.

2) Bij niet aangifte, zou alleen de clausule vervallen, de huwelijksvoorwaarde overigens van kracht blijven.

hun tot onderpand strekten, voor hunne met den man aangegane verbindtenissen.

Wij hebben hier hoven gezien, dat de vrouw zich bij huwelijksvoorwaarden meerdere of mindere voordeelen of geschenken kon verzekeren, hetgeen meestal hierin bestond, dat zij zich eene douarie bedong, welke na het overlijden van den man uit zijnen boedel moest worden uitgekeerd en waarvoor zij eveneens geprivilegieerd was op diens goederen. Hiervan maakten veeltijds vrouwen van kooplieden gebruik; deze bedongen zich zeer groote douariën, welke zij dan krachtens haar privilegie vóór alle andere schuldcischers uit den boedel namen, waardoor aan dezen groote nadeelen werden berokkend. Het is daarom dat Karel V, in zijn eeuwig Edict van 4 October 1540, in het 6^e Hoofdstuk 1), bepaalde: dat de voorsz. Huijsvrouwen, die voortaan huwelijk met kooplieden contracteren sullen, niet en sullen mogen prehendereen, hebben ofte ontvangen eenige douwarie ofte ander gewin op de goederen van heure mans, of nemen deel en portie in de acquesten, gedaan bij de voorsz. mans ofte staande heuren huwelijk, alwaar 't soo dat zij geërfd, ofte beleend waren ter tijd en wijlen toe, dat alle die crediteuren van heure voorsz. mans betaalt en contentcerd zijn, en dewelke wij willen als desen aangaande, geprefereerd te worden voor de voorsz. Huijsvrouwen en Weduwen, behoudens denzelven heur recht

1) Gr. Utr. Plakaatb. v. Joan v. d. Water p. 421.

van preferentie, sulc als hen competeert, uijt redene van heure huwelijksegave bij hen in 't huwelijk gebracht, of hen gegeven, of gesuccedeert van heuren vrienden en magen.

Volgens de Antwerpsche Costumen verloren de vrouwen van kooplieden slechts haar recht van preferentie, ter zake van hare douarie, doch zij kwamen met de concurrente schuldeischers pro rata, voor het haar toegezegde, op 1).

Ten grondslag van deze bepalingen lag de praesumtie, dat de man opzettelijk zijnen schuldeischers wilde te kort doen, en zijne vrouw eene goede retraite bezorgen. Op grond van die praesumtie, had men dan ook in Amsterdam het geval beperkt tot den insolventen man, zooals blijkt uit de verordening, dat een insolvent Man ten Huwelijk tredende, en vermach van zijne goederen, tot voordeel van zijn Wijf, geene Huwelijkse voorwaarden te maecten, noch deselve uijt zijne goederen eenige Douariën te beloven in prejuditie van zijne Crediteuren 2).

De toestand hier te lande was dus deze: bij faillissement van den man nam de vrouw, indien zij buiten gemeenschap van goederen was gehuwd, al hare ingebrachte goederen terug, had voor het ontbrekende, verhaal op de goederen van den man, en hiervoor een recht van preferentie boven de overige schuldeischers; doch zij vermocht geene winst hoegenaamd uit den

1) LXVI. § 25.

2) G. Rooseboom o. l. XLII. p. 203.

boedel van haren man te trekken, voor en aleer alle schuldeischers ten volle voldaan waren 1).

Onveranderd bleef deze toestand voortduren tot op onze inlijving in het Fransche Keizerrijk, toen in Maart 1814 de Code de Commerce, in geheel ons land, kracht van wet verkreeg 2).

In 1813 herkregen wij onze onafhankelijkheid, en bij Besluit van den Souvereinen Vorst van dat jaar, werd de bestaande wetgeving voorloopig in stand gehouden, tot dat daarin door eene nieuwe nationale wetgeving zou zijn voorzien. Deze voorloopige bestendinging duurde echter voort tot op 1 October 1838, toen ons tegenwoordig Wetboek van Koophandel werd ingevoerd, en wij van de drukkende bepalingen van den Code de Commerce werden bevrijd.

Nog een enkel woord over de verschillende pogingen van wetgeving, in dien tusschentijd gedaan, voorzover ons onderwerp betreft.

Op 17 Januari 1815 werd een ontwerp van Wetboek van Koophandel aan den Souvereinen Vorst aangeboden. Dit ontwerp was in 8 boeken vervat, doch van het geheele faillietwezen was daarin geene sprake. De bepalingen daaromtrent, waren, in navolging van het ontwerp onder Koning Lodewijk samengesteld, ook in 1815 weër in een ontwerp van Wet, betrekkelijk de manier van procedeeeren in civiele zaken vervat.

1) H. de Groot Inl. II. 12.

2) Hoe beperkt de vrouw onder den C. d. C., in de uitoefening harer rechten was, hebben wij in het 1° Hoofdstuk nagegaan.

Ook de Ontwerpen van 1819 en 1822 zwegen over de zaak.

Het is eerst in 1825 dat wij, in het toen ingediende ontwerp, het 3^e boek vinden opgenomen, tot titel voerende: Van faillissementen, van de rehabilitatie en verzoeken van Surseance.

Op den 20 Maart 1826 werd dit 3e boek van het Ontwerp door de 2e Kamer der Staten-Generaal, aangenomen.

Cit de rede van den Heer Barthelemy, in de zitting van 10 Februari 1826, bij de opening der discussiën over dit Wetboek, uitgesproken, blijkt ons waarom dit 3e boek aan het ontwerp was toegevoegd. »Quand au troisième livre, zeide hij, en ce qui touche les faillites, on a dû établir des règles pour leur ouverture, autres que celles qui existent aujourd'hui, et contre lesquelles on réclame de toute part; on a dû simplifier les formes et diminuer les frais inutiles, qu'elles entraînaient. On a dû régler les droits des femmes des faillis, en rapport avec ceux que le Code Civil leur reconnaît, en dehors de la communauté. Vous jugerez sans doute, qu'il ne sera pas sans importance pour les bonnes moeurs et la prospérité des familles, de rattacher les femmes à leur devoir, et à l'union de leurs intérêts, en consolidant dans cette occasion les dispositions éminemment sages du Code Civil, etc....." 1).

Wij vinden de rechten der vrouw in de artikelen

---

1) Voorduin VIII. Inleiding § 13 XXXVII.

75 tot en met 80 van het 3e boek van het Ontwerp behandeld. Deze artikelen zijn als het ware eene transactie tusschen den strengen Code de Commerce en onze liberale wetgeving. Voornamelijk, op het punt van het bewijs, heeft men zich aan den C. d. C. gehouden; authenticiteit van het bewijs speelt er de hoofdrol, terwijl daarentegen in ons Wetboek van Koophandel, veel aan de wijsheid van den rechter is overgelaten, en de vrouw volstaat met haar eigendom te bewijzen, ten zijnen genoegen. Het laatste art. 80, behandelt de transitoire quaestie, welk artikel in ons W. v. K. terecht is weggelaten; die toestand toch wordt geheel door art. 38 Transitoire Wet geregeld.

Het geheele Ontwerp van het W. v. K. werd, nadat het door twee voordrachten, betreffende den 10^{en} titel van het 2^e boek, en de vervanging van een artikel, van den 1^{en} titel van het 3e boek, door 3 andere, gewijzigd, in de zitting van 10 Februari 1829 was aangenomen, op den 15 Mei 1829 afgekondigd.

Eene nieuwe herziening was, na den opstand der Zuidelijke Nederlanden, noodig geworden, en te meer daar het zich liet aanzien, dat België en Nederland niet weér tot één rijk zouden worden vereenigd, maar eene onvermijdelijke afscheiding het gevolg van den opstand zou zijn.

Na de herziening van de twee eerste boeken van het W. v. K., kwam ten laatste ook het 3e boek aan de orde, en drie Ontwerpen van Wet werden bij Koninklijke Boodschap van 21 October 1835 ingezonden, be-

vattende drie titels, van welke drie, de 1^e en 3^e, bij de Wetten van 24 April 1836 Stb. N°. 15 en 16, werden afgekondigd. Eindelijk werd het geheele Ontwerp met algemeene stemmen op 28 April 1837 aangenomen, en daarna op 10 Mei 1837 Stb. N°. 22 afgekondigd 1).

En zodoende zijn wij genaderd tot de behandeling van ons tegenwoordig Wetboek, waar wij de rechten der vrouw vinden behandeld in de artt. 880—883. Met de behandeling van deze artikelen zullen wij ons in het volgende Hoofdstuk bezig houden.

---

1) Zie over dit alles Voorduin VIII. Inl. en X. p. 577 sqq.

HOOFDSTUK IV.

De artikelen 880 tot en met 883 van ons tegenwoordig Wetboek van Koophandel geven ons de regels aan, volgens welke de vrouw, hare rechten kan doen gelden bij faillissement van haren man.

Bij de beraadslagingen over de artt. 75 sqq. Ontw. 1825 vroeg de 4^e Afdeeling: »of in het algemeen de meeste der aldaar voorkomende bepalingen, omtrent de vrouwen, niet zouden kunnen worden weggelaten, daar er toch geene voldoende reden meer scheen te bestaan om, te dezen opzichte, zoo vele bijzondere bepalingen in het Wetb. v. Kooph. te maken, en alles door het gewone recht zich genoegzaam scheen te kunnen regelen.» De Regeering antwoordde toen: »dat haars inziens het belang van den handel, en vooral in een land, alwaar de beperkte gemeenschap van goederen het gemeene recht uitmaakt voor de echtgenooten, die geen huwelijkscontract hebben gesloten, vorderde, dat men uitzonde-

ringen vaststelde tot voorkoming van bedrog, hetwelk men anders niet nalaten zou te plegen." Bij de herziening van het Wetboek van 1830, werd de vraag niet meer geopperd, alhoewel de beperkte gemeenschap niet langer bij ons regel was, maar er onbeperkte gemeenschap van goederen tusschen die echtgenooten zou bestaan, die geene huwelijksvoorwaarden hadden gemaakt. De oude bepalingen werden overgenomen; alleenlijk hadden, luidens de memorie van toelichting van 1835, »de artt. 75—79 van de Wet van 1830 eene doelmattige wijziging ondergaan, bij de onderwerpelijke artikelen, door het bewijs der, staande huwelijk, aan de vrouw te beurt gevallen en buiten de gemeenschap gebleven roerende goederen en de belegging en de wederbelegging van haar toebehoorende gelden, aan de bescheidenheid en het doorzicht van den rechter over te laten, zonder in al die bijzonderheden en voorzorgen te treden, in gedacht Wetboek vermeld, en welke steeds ten nadeele der vrouw uitloopen 1)."

Deze regels zijn dan ook in zeer milden geest vatt; eene oppervlakkige beschouwing doet ons dat reeds dadelijk zien. Het eenige doel, dat men met het geven dier regels beoogde, was om mogelijk bedrog te voorkomen; overigens is het recht der vrouw onbeperkt, zij neemt al het hare terug, mits door inschrijving van haar eigendomsrecht op de onroerende goederen blijke, en ten genoeg van den rechter bewezen zij, dat de

1) Voorduin X. p. 814, 815.

roerende goederen, waarop zij aanspraak maakt, waarlijk haar eigendom zijn, en deze niet in de gemeenschap vallen. Deze laatste woorden vinden wij uitdrukkelijk in ons art. 880 vermeld, als of het niet van zelf sprak, dat de vrouw in gemeenschap van goederen met haren man getrouwd zijnde, alle aanspraak op de goederen dier gemeenschap verliest, zoolang niet alle schuldeischers van die gemeenschap voldaan zijn. Immers de gemeenschap omvat, wat hare lasten betreft, al de schulden, door ieder der echtgenooten, hetzij vóór, hetzij staande huwelijk gemaakt. (art. 176 B. W.) Al de goederen der echtgenooten, deel uitmakende van de gemeenschap, zijn dus aansprakelijk voor de schulden van den man, en strekken tot waarborg der schuldeischers, zonder dat de vrouw op eenig deel dier goederen kan aanspraak maken ¹⁾.

Wel zal de vrouw, ziende dat het faillissement van den man op handen is, en wanneer zij voor den rechter kan bewijzen, dat de man door gevaarlijke speculatiën, als anderszins, het huisgezin aan armoede en ondergang blootstelt, eene scheiding van goederen kunnen aanvragen, op grond van art. 241 n°. 1 B. W., maar zulks zal haar weinig baten; de schuldeischers toch hebben het recht zich hiertegen te verzetten, en kunnen den eisch tot scheiding van goederen betwisten (art. 243). Maar ook al hebben deze zich niet tegen den eisch verzet,

1) Vergel. Holtius p. 434; Diephuis, Hdb. van het Ned. Handelsr. III. p. 315.

en is de scheiding van goederen aan de vrouw toegestaan, dan blijft zij toch, krachtens art. 185 B. W., voor de helft van de schulden der gemeenschap aansprakelijk. Daarenboven, aangenomen dat de man, korteren of langeren tijd daarna, wordt verklaard in staat van faillissement, dan kunnen de schuldeischers zich nog tegen de scheiding verzetten, en vernietiging vragen van het vonnis, waarbij de scheiding van goederen is toegestaan, indien zij bewijzen, dat daardoor hunne rechten opzettelijk zijn verkort, welk bewijs hun in dit geval niet moeilijk zal zijn te leveren. (Art. 247 B. W., art. 777 K.)

Daar de vrouw dus, ook na de ontbinding, voor de helft van de schulden der gemeenschap aansprakelijk is, blijft haar niets beters over, dan na die ontbinding, indien het passief het actief der gemeenschap nog overschrijdt, en niet alle schuldeischers zijn voldaan, gebruik te maken van het voorrecht haar, bij art. 187 B. W., verleend, en afstand te doen van de gemeenschap; in welk geval zij geen aanspraak meer kan maken op de baten der gemeenschap (wat haar wel niet veel schaden zal), maar daarentegen ook van alle schulden is bevrijd, en bovendien uit den boedel, haar linnengoed en de kleederen tot haar lijf behoorende, kan terug vorderen, indien haar die niet reeds door de curators, onder goedkeuring van den Rechter-Commissaris, zijn toegewezen, krachtens art. 808 K.

Eene andere vraag is het echter, of de vrouw, die

eigen goederen heeft, welke van de gemeenschap zijn uitgesloten, en bij faillissement van haren echtgenoot geen afstand van de gemeenschap doet, reeds onmiddellijk, gedurende het faillissement, voor de schulden der gemeenschap kan worden aangesproken. Voor deze meening is niet de minste grond; krachtens art. 184 B. W. wordt de gemeenschap slechts ontbonden door ontbinding des huwelijks, scheiding van tafel en bed, en door scheiding van goederen; de insolventie van den man is geene reden tot ontbinding der gemeenschap. De gemeenschap nu maakt één vermogen uit, ontstaan uit de verbinding van de bezittingen van beide echtgenooten ¹⁾; de man beheert dat vermogen en kan dan ook alleen gedurende die gemeenschap worden aangesproken. Heeft de vrouw door erfstelling of schenking goederen verkregen, welke de erfslater of schenker uitdrukkelijk van de gemeenschap heeft uitgesloten, dan geeft dit aan de schuldeischers van de gemeenschap niet het minste recht op die goederen; na de ontbinding eerst zijn beide echtgenooten ieder voor de helft aansprakelijk. Wel kan de man dan voor het geheel worden aangesproken, of ieder der echtgenooten voor zijne eigene schulden, vóór het huwelijk aangegaan, doch altijd behoudens verhaal voor de helft op den ander (art. 185, 186 B. W.), nooit echter gedurende de gemeenschap. Wil men op grond van art. 880 K. beweren, dat ook de gemeenschap ontbon-

1) Opzoomer, Burg. Weth. I. p. 210.

den wordt, omdat, volgens dat artikel, door het faillissement eene wijziging wordt gebracht in den toestand der goederen, zooals die bij de huwelijksvoorwaarden was geregeld, dan is dit eene dwaling. Art. 880 brengt geene wijziging in dien toestand, zooals wij verder zien zullen; het spreekt slechts van eene afscheiding van de goederen der vrouw van den insolventen boedel; daarenboven zou art. 880 niet in dien zin mogen worden uitgebreid; art. 1 K., belet dit en het burgerlijk recht behoudt hier zijne geheele kracht.

Mr. A. J. Zubli ¹⁾ heeft de leer verkondigd, dat het faillissement van den man ook dat van de vrouw tengevolge heeft, die met hem in gemeenschap is gehuwd, en wettig als openbare koopvrouw handelt. Zijn voornaamste argument is dit: de vrouw heeft, om wettig als openbare koopvrouw te kunnen optreden, de uitdrukkelijke of stilzwijgende machtiging van haren man noodig. Die machtiging staat, volgens hem, gelijk met eene lastgeving, en als lastgever van zijne vrouw is de man verplicht de verbintenissen na te komen, door deze als lasthebster, overeenkomstig de haar verleende bevoegdheid, aangegaan (art. 1844 B. W.) Kan nu de man de verbintenissen, door hemzelven aangegaan, niet nakomen, dan hebben de schuldeischers verhaal op het geheele bedrag der gemeenschap; er ontstaat eene *rerum communio* tusschen hen, en dan mogen ook de schuldeischers van de vrouw, zijne wettige lasthebster,

1) Regtsgl. Bbl. 1851. p. 238. sqq.

niet geweerd worden uit die gemeenschappelijke massa. Maar de door den man verleende machtiging staat niet gelijk met lastgeving. De man beheert de gemeenschap, als hoofd van de echtvereeniging; het belang der vrouw in die gemeenschap wordt er niet door verminderd; en dat de vrouw tot rechtsgeldige handelingen de machtiging van den man noodig heeft, dat steunt op de fragilitas sexus, en die machtiging moet strekken om de vrouw te vrijwaren voor lichtzinnige handelingen en haar te dekken voor bedrog, waaraan zij als de zwakkere zoo licht is blootgesteld. Nimmer is die bloote machtiging voldoende om lastgeving aan te nemen. Is dus de vrouw in algeheele gemeenschap van goederen getrouwd, en oefent zij ook het bedrijf van openbare koopvrouw uit met gelden aan de gemeenschap toebehoorende, dan zal zij wel, bij eventueel faillissement van haren man, de gelden, die zij in handen heeft, in de gemeenschap moeten storten, opdat deze strekken tot betaling van de schuldeischers van haren man, en zoodoende zullen de schuldeischers van de vrouw, wanneer zij niet meer in staat is hare verbintenissen na te komen, ook hare faillietverklaring kunnen vragen, of zij zelve zal zich als zoodanig moeten aangeven, en dan komen die schuldeischers dus ook op in den gemeenen boedel, die eveneens voor de schulden door de vrouw met machtiging van haren man aangegaan, aansprakelijk is; doch zij zullen daartoe het recht niet hebben dan na voorafgaande faillietverklaring der vrouw. Het faillissement van den man

zal dus wel meestal dat van de vrouw insolveeren, doch door het faillissement van den man, zullen de schuldeischers van de vrouw niet gerechtigd zijn, van rechtswege in den gemeenen boedel op te komen ¹⁾.

Is aan de gemeenschap van goederen bij huwelijksvoorwaarden gederogeed, zoodat de vrouw niet alle hare goederen of geene daarvan in gemeenschap heeft gebracht, maar deze daarentegen haar privaateigendom zijn gebleven, dan eerst vindt art. 880 K. zijne toepassing. Art. 194 B. W. stelt den regel: men mag door huwelijksvoorwaarden van de regelen omtrent de gemeenschap afwijken, zooveel men wil, mits de gemaakte bepalingen niet met de goede zeden of met de openbare orde strijdig zijn, noch met hetgeen in de artt. 195 sqq. B. W. is vastgesteld. Van Hall ²⁾, en na hem de Wal ³⁾, sommen de meest gebruikelijke bedingen bij huwelijksvoorwaarden op, waarbij de echtgenooten aan de wettelijke gemeenschap van goederen kunnen derogeeren. Van groot belang onder de daargenoemde is het beding van voorwaardelijke uitsluiting van alle gemeenschap, met voorwaardelijk beding van gemeenschap van winst en verlies, welk beding strekt tot beveiliging van het bijzonder vermogen der vrouw tegen mogelijke rampen van den man, terwijl het haar het vooruitzicht geeft om te

1) Vergel. Léon, Rgtsspr. v. d. H. R. ad art.

2) § 100.

3) III. N°. 156.

deelen in de vermeerdering van bezitting, door den arbeid des mans en haar eigen goed huiselijk beheer verkregen. Dit beding, door van Hall zeer aangeprezen, is reeds vroegtijdig in zwang geweest, en kwam reeds in het oud Fransche recht voor, onder den naam van clause de reprise de l'apport de la femme en cas de rénonciation, waarover wij op pag. 33 gesproken hebben, terwijl wij op pag. 53 gezien hebben, hoe er omtrent het al of niet geoorloofde dezer overeenkomst, in ons oud Hollandsch recht strijd bestond tusschen Bijkershoek en de Groot, en hoe het pleit door de usantie ten gunste van den laatste werd beslist.

Volgens ons burgerlijk recht is het, buiten allen twijfel, een zeer geoorloofd beding, zeer aan te bevelen bij het sluiten van huwelijken met kooplieden. Er komen toch in ons Burg. Wetb. geene bepalingen voor, waarop een verbod van dit beding zou kunnen steunen. Wel verbiedt art. 197 B. W., dat een der echtgenooten tot een grooter aandeel in de schulden zal gehouden zijn, dan deszelfs aandeel in de baten der gemeenschap belooft; doch de vrouw bedingt zich hier gemeenschap van winst en verlies, dus het recht om voor de helft in de winsten te deelen, doch ook tevens de helft der verliezen te dragen, of wel, naar gelang van keuze, afstand van die gemeenschap te doen, dus niet alleen van de verliezen, maar ook van de winsten, en haren inbreng zonder vermeerdering, doch ook zonder vermindering, terug te nemen. Ook is de overeenkomst geheel in overeenstemming met art. 1672 B. W., waarbij het

verboden is, aan een der vennooten al de voordeelen toetezeggen, doch daarentegen het beding, waarbij de verliezen uitsluitend door een of meer der vennooten zullen worden gedragen, als een geoorloofd beding wordt erkend. Hoewel nu de vrouw in dit geval wel niet uitdrukkelijk is overeengekomen, dat, ingeval van verliezen, de man die geheel zal dragen, zoo ligt dit toch stilzwijgend in de keus opgesloten, die zij zich bedongen heeft, n. l. om, bij de ontbinding der gemeenschap, voor de helft in de winst en in de verliezen te deelen, natuurlijk zoo er winsten zijn, of om bij insolventie van den man, of ten minste wanneer de verliezen de winsten overschrijden, den man alleen voor die verliezen aansprakelijk te stellen, en hare goederen terug te nemen.

De vraag zou zich kunnen voordoen, of bij eenvoudige uitsluiting der gemeenschap bij huwelijksvoorwaarden, als wanneer er gemeenschap van winst en verlies tusschen de echtgenooten voorhanden is, of wel bij uitdrukkelijk beding hiervan, de goederen der vrouw aansprakelijk zijn voor de verliezen, welke de man in zijnen handel lijdt. Deze vraag moet echter ontkennend worden beantwoord. Volgens art. 214 B. W. deelt ieder der echtgenooten voor de helft in de winsten, en draagt daarentegen ook voor de helft in de verliezen, tenzij bij huwelijksvoorwaarden anders bepaald zij. Voor verlies nu wordt gehouden alle staande huwelijk gemaakte schulden, de echtgenooten te zamen betreffende (art. 218 B. W.). Niet alleen dus moeten de schulden staande

huwelijk gemaakt zijn, zoo zij bij de gemeenschap van winst en verlies voor gemeen verlies zullen worden gerekend, maar daarenboven moeten zij de echtgenooten te zamen betreffen, dat zijn dus schulden, betrekkelijk de huishouding en andere, welke het gevolg zijn van den huwelijksstaat. De schulden, welke de man als koopman gemaakt heeft, kunnen de vrouw niet treffen, en kunnen bij diens faillissement haar niet praejudicieren in het terugnemen harer goederen.

Heeft derhalve de vrouw eigen goederen buiten de gemeenschap, dan neemt zij die terug uit den boedel op de wijze als in art. 880 is voorgeschreven.

Wij hebben hierboven reeds terloops aangemerkt, dat het terugnemen, waarvan in art. 880 sprake is, niet letterlijk moet worden opgevat, en dat het zich slechts beperkt tot eene afscheiding van de goederen der vrouw van den insolventen boedel. Zeer te recht heeft daarop Holtius ¹⁾ opmerkzaam gemaakt, en de reden hiervan moeten wij in het burgerlijk recht zoeken. De man, als zijnde het hoofd der echtvereëning, bestuurt krachtens art. 160 B. W. de goederen, ook die persoonlijk aan de vrouw toebehooren, tenzij het tegendeel bedongen zij. Is dit laatste gebeurd, zoodat de vrouw zich zelve het beheer harer goederen heeft voorbehouden, dan kan er geen sprake zijn van terugnemen; immers de goederen zijn niet met den boedel vermengd geweest, maar steeds onder de vrouw ge-

---

1) p. 439.

bleven. Heeft zij dit echter niet bedongen, dan komen de goederen onder het beheer van den man, en maken één geheel uit met zijnen boedcl. Deze toestand blijft gedurende het gansche bestaan van het huwelijk voortduren; hij is bij huwelijksvoorwaarden tot stand gekomen, en deze kunnen na de voltrekking van het huwelijk op geenerlei wijze worden gewijzigd; alleen door het aanvragen om scheiding van goederen, kan de vrouw hare goederen aan het beheer van den man onttrekken (art. 241 B. W.). Faillieert nu de man, dan verliest hij krachtens art. 770 K. van rechtswege het beheer zijner goederen, en dat wel, omdat die goederen van dat oogenblik zijnen schuldeischers tot onderpand strekken voor hunne schuldvorderingen, en den failliet zodoende de gelegenheid ontnomen wordt daarover ten hunne nadeele te beschikken. Op de goederen der vrouw echter hebben de schuldeischers geen het minste recht; de vrouw heeft de bevoegdheid die goederen terug te vorderen, en art. 880 regelt die bevoegdheid. Het is dus duidelijk, dat na de afscheiding, die goederen weër onder het beheer van den man vallen, wien zijne rechten als echtgenoot en hoofd der echtvereeniging niet door het faillissement kunnen worden ontnomen, natuurlijk behoudens het recht der vrouw, om, indien daartoe gronden zijn, scheiding van goederen te vragen.

Om die afscheiding evenwel te kunnen bewerkstelligen, is het noodig na te gaan, door wien en tegen wien, de actie tot terugvordering der goederen wordt ingesteld.

Het lijdt geen twijfel, of de vrouw stelt die actie in. Wel bestuurt de man, krachtens art 160 B. W., de goederen der vrouw, en volgt hier uit, dat hij ook het recht heeft alle daden te verrichten, die strekken tot instandhouding van de rechten en tot bewaring van de goederen der vrouw, doch juist door zijn faillissement heeft hij het beheer van al zijne goederen, en ook dat van de goederen zijner vrouw, verloren, en art. 880 strekt, zoo als wij hierboven gezien hebben, daartoe, om die goederen aan het beheer der curators te onttrekken en weër onder dat van den man te brengen. De vrouw eischt dus die goederen op, en dat wel van den curator, op grond van art. 771 al. 3 K. De curator heeft de bevoegdheid, haar die goederen uit te keeren, natuurlijk op zijne verantwoordelijkheid, zoodat, wanneer hij de bewijzen der vrouw niet voldoende acht, hij haar oproept om met hem voor den rechter-commissaris te verschijnen. Deze zal als dan de geldigheid der door de vrouw aangevoerde bewijzen op nieuw onderzoeken, en blijft de curator voor als nog weigeren de geldigheid of volledigheid daarvan te erkennen, dan verwijst de rechter-commissaris partijen naar de arrondissementsrechtbank, en zoo hij weigert, kan de belanghebbende zelf de machtiging van de rechtbank verzoeken (arti. 812 en 813 K.) ¹⁾. Wordt de zaak voor de rechtbank aanhangig, en komt het tot een proces, dan zal de vrouw, om in rechten te verschijnen, daar-

---

1) Vergel. ook art. 825 K.

toe de machtiging van den man noodig hebben (art. 165 B. W.). Alleen in geval deze voortvluchtig is, of om andere redenen verhinderd wordt zijne toestemming te geven, als daar kunnen zijn, krankzinnigheid, ziekte e. a. die hem tijdelijk ongeschikt maken tot de vrije uitoefening van zijnen wil, heeft de vrouw de machtiging van de rechtbank noodig (art. 169 B. W.).

Asser c. s. 1) beweren dat de vrouw hier altijd de machtiging van de rechtbank zal noodig hebben, omdat deze, volgens art. 169 B. W., altijd noodig is voor de vrouw in geval van tegenstrijdig belang met den man, doch er is hier volstrekt geen tegenstrijdig belang; de man hoewel nog eigenaar van zijne goederen, heeft daarover het beheer verloren, en dit is in handen van de curators overgegaan, terwijl de boedel tot onderpand strekt voor de vorderingen der schuldeischers tegen den failliet. De man heeft dus volstrekt geen belang meer bij zijnen boedel; veeleer heeft hij er belang bij, dat de vrouw al wat haar toekomt uit den boedel terugontvangt, daar die goederen strekken zullen om hem voor armoede en gebrek te bewaren.

Is de vrouw gestorven met achterlating van minderjarige kinderen, dan is de vader van rechtswege voogd. Door zijn faillissement echter wordt hij onmiddellijk ontzet uit de voogdij, en dus zal de toeziende voogd, indien er nog geen andere voogd is benoemd, voor

---

1) ad art.

de goederen der vrouw in den boedel, ten behoeve der kinderen, opkomen (art. 431 B. W.).

In alle gevallen dus dat de vrouw eigene goederen heeft, buiten de gemeenschap vallende, zal zij die terugnemen, mits die goederen nog in natura in den boedel aanwezig zijn; of zij roerend zijn of onroerend, maakt geen verschil, indien de vrouw slechts bewijst, dat het hare eigene goederen zijn (art. 880 al. 1).

1^e De vrouw neemt hare onroerende goederen terug.

Niet alleen neemt zij die onroerende goederen terug, welke zij ten huwelijk heeft aangebracht, maar ook die, welke haar staande huwelijk om niet zijn opgekomen, bij erfenis, legaat of schenking, als ook de goederen, die zij heeft verkregen door de belegging of wederbelegging van gelden, welke haar persoonlijk, buiten de gemeenschap, toebehoorden. Omtrent het bewijs van die goederen schrijft de wet niets voor; de vrouw zal dat uit de openbare registers kunnen putten; alleenlijk voor de goederen, voortgesproten uit de belegging of wederbelegging harer gelden, is dit bewijs niet voldoende, maar eischt de wet dat van eene belegging of wederbelegging zal blijken uit voldoende bescheiden, ten genoegen van den rechter (art. 880 al. 4).

De Pinto ¹⁾ acht het zeer raadzaam, om ook van de onroerende goederen, welke de vrouw ten huwelijk aanbrengt, in de huwelijksvoorwaarden melding te ma-

1) o. l. § 644.

ken, hetgeen dan ook, volgens hem, vrij algemeen de gewoonte is.

Met de onroerende goederen staan gelijk de inschrijvingen op het Grootboek der Nationale schuld en andere op naam staande inschulden, welke eveneens uit publicke registers worden bewezen, en waarop art. 880 al. 4 ook van toepassing is, zoodat bij de belegging of wederbelegging daarenboven door voldoende bescheiden van den oorsprong en het gebruik der aan de vrouw persoonlijk toebehoorende gelden moet blijken.

2^e De vrouw neemt hare roerende goederen terug.

Ook deze neemt zij alle terug, onverschillig of zij die ten huwelijk heeft aangebracht, dan wel staande huwelijk om niet of onder bezwarenden titel heeft verkregen, mits zij hare rechten op die goederen bewijze. De wet heeft hier echter bepaalde voorschriften gegeven, waardoor de vrouw in hare bewijsvoering eenigermate wordt beperkt.

De aanbrengh der roerende goederen, welke zij bij het aangaan van haar huwelijk, buiten gemeenschap heeft gehouden, moet zij bewijzen, op de wijze als bij art. 205 B. W. is voorgeschreven (art. 880 al. 2). Dit art. 205 is imperatief, en schrijft voor, dat de aankomst der, buiten gemeenschap gehouden, roerende goederen op geene andere wijze zal kunnen worden bewezen dan door vermelding daarvan in de huwelijksvoorwaarden, of door eene beschrijving, door den notaris en de partijen onderteekend, en vastgehecht aan de minuut van de huwelijksvoorwaarden, in welke hiervan mel-

ding moet worden gemaakt, met uitzondering van inschrijvingen op het Grootboek der Nationale schuld en andere op naam staande effecten en inschulden.

Uit de reeds op pag. 63 aangehaalde memorie van toelichting blijkt, dat de Regeering, bij het ontwerpen van ons artikel, zich ten doel had gesteld om »het bewijs der, staande huwelijk, aan de vrouw te beurt gevallen en buiten de gemeenschap geblevene, roerende goederen, en de belegging of wederbelegging van aan haar toebehoorende gelden, aan de bescheidenheid en het doorzicht van den rechter, in ieder gegeven geval over te laten,» waaruit men zou kunnen opmaken dat het werkelijk het voornemen der Regeering is geweest, om de vrouw geheel vrij te laten in de aan te voeren bewijsmiddelen, mits deze maar ten genoeg van den rechter zijn; art. 880 al. 3 en 4 echter, hoewel niet uitmuntend door zuiverheid van redactie, laat eene zoodanige uitbreiding niet toe.

Van de roerende goederen, staande huwelijk bij erfenis, legaat of schenking aan de vrouw opgekomen, moet krachtens art. 880 al. 3 blijken uit eene daarvan opgemaakte beschrijving of uit andere voldoende bescheiden, ten genoeg van den rechter. Deze beschrijving behoeft niet authentiek te zijn, eene onderhandsche is voldoende. Wel was de 3^e afdeeling van meening »dat het raadzaam zou zijn, ingeval van art. 880 al. 3, altijd een authentieken inventaris te eischen»; doch de Regeering antwoordde hierop te recht, dat dit de belangen der getrouwde vrouwen ten hoogste zou kren-

ken, omdat de man, door het niet opmaken eener notariële beschrijving, hare rechten zou kunnen doen verloren gaan. Overigens, voegde zij er bij, levert zoodanige authentieke akte »geen waarborg op voor de oprechtheid der opgave van den man, en het is alzoo beter om het onderzoek der deugdelijkheid van den inventaris aan den rechter over te laten” 1). De vrouw zal dus aan den curator moeten overleggen eene beschrijving of wel andere voldoende bescheiden, na onderzoek van welke de curator, de deugdelijkheid van de ingediende stukken erkennende, de goederen aan de vrouw kan uitkeeren. Het kan echter gebeuren, dat de curator de stukken onvoldoende acht, of wel aan derzelve deugdelijkheid twijfelt, in welk geval de vrouw haren eisch voor de rechtbank kan voortzetten, en de rechter op nieuw de overgelegde beschrijvingen of verdere bescheiden zal onderzoeken.

De woorden, »ten genoeg van den rechter”, zijn mijns inziens geheel overtollig; immers de wet eischt eene beschrijving of andere voldoende bescheiden, en over het al of niet voldoende daarvan zal toch wel de rechter te beslissen hebben, in ieder gegeven geval. Waarschijnlijk heeft de wetgever met die woorden bedoeld, dat alle bewijsmiddelen van wat aard ook, zoo zij slechts schriftelijk zijn, door den rechter kunnen worden toegelaten; doch dit lag reeds duidelijk genoeg in de woorden der wet: het woord »bescheiden” is zoo algemeen

1) Voorduin, X. p. 818.

mogelijk, en de bijvoeging van het adjectivum, »vol-
doende», was een genoegzame waarborg, en liet tevens
den rechter de meest mogelijke vrijheid. Men zou thans
aan die woorden »ten genoeg van den rechter», de be-
teekenis kunnen hechten, alsof de wetgever aan den
rechter volkomen vrijheid had willen laten om getuigen-
bewijs toe te laten, ja zelfs art. 231 al. 3 B. W. hier
analogice toe te passen. Deze uitbreiding zou echter
eene ongeoorloofde zijn en met den zin der woor-
den van art. 880 al. 3 niet te rijmen. Overigens
laat art. 1 al. 2 K. geen getuigenbewijs toe, nu hier
bepaalde bewijsmiddelen bij uitsluiting zijn voorge-
schreven ¹⁾.

Bij het terugnemen der roerende goederen, voort-
gesproten uit de belegging of wederbelegging van aan
de vrouw persoonlijk toebehoorende gelden, zal zij
evenals bij de onroerende goederen, door voldoende be-
scheiden van den oorsprong en het gebruik dier gel-
den moeten doen blijken (art. 880 al. 4). Ook hier
weêr zijn de woorden, »ten genoeg des rechters», ten
eenenmale overtollig, en vindt het hierboven gezegde
zijne toepassing. Van onmiskenbaar groot nut is deze
bepaling; licht toch zou de man, uit eigen midde-
len goederen op naam der vrouw kunnen aankopen,
om zodoende gelden aan zijne schuldeischers te ont-
trekken, en zich bij eventueel faillissement voor groote

1) Vergel. de Wal III. N°. 156; Holtius p. 434 sq.; Diephuis
o. l. III. p. 316; Asser c. s. ad art. Zie ook Léon ad art.

schade te vrijwaren, terwijl dit door de thans gevorderde bescheiden wordt belet. Deze bescheiden moeten deugdelijk worden bevonden en voldoende bewijzen, dat het geld aan de vrouw persoonlijk toebehoorde; door de toelating van getuigenbewijs zou die waarborg veel verminderd worden.

3° De vrouw treedt voor hare persoonlijke vorderingen met de overige schuldeischers in den boedel op.

Hier heeft zij geen meerder recht dan elk ander schuldeischer; zij deelt voor hare persoonlijke vorderingen met de overige concurrente schuldeischers (art. 881 al. 2). Wel had de 5^e afdeeling, bij het ontwerpen van ons tegenwoordig Wetboek van Koophandel, verlangd, dat aan art. 880 zou worden toegevoegd, „dat eene getrouwde vrouw op de gelden, welke het provenu harer bijzondere goederen waren, voorrecht zou hebben, n. l. wanneer het aan hare zijde bewezen ware, dat die gelden van hare goederen herkomstig waren;” doch de Regeering was van meening, dat gereed geld, in den boedel gevonden, niet als bepaald eigendom der vrouw kan worden gereclameerd ¹⁾ en zoo is er dan ook niets over in art. 880 bijgevoegd. Te recht merkt echter de Pinto ²⁾ aan, dat, daar geld ook tot de roerende goederen behoort, de vrouw, indien zij kan bewijzen dat er in natura gelden aanwezig zijn, die haar toebehooren, die kan te-

1) Voorduin, X. p. 819.

2) l. l.

rugnemen. Maar zij moet dan ook bewijzen, dat de penningen, welke zij terugeischt, de hare zijn.

Zoo gaven de leden van voornoemde 5^e afdeeling als voorbeeld, wanneer kort vóór het faillissement goederen van de vrouw zijn verkocht, en de gelden nog onder den kooper of onder den notaris berusten, of dezelve in verzegelde zakken als anderszins in den boedel voorhanden zijn." Evenzoo zou het kunnen gebeuren dat er waarde in banknoten of muntbiljetten in den boedel wordt gevonden, en het uit boeken of bescheiden bleek, dat diezelfde banknoten of muntbiljetten deel uitmaakten van de inkomsten der vrouw of anderszins; in alle gevallen kortom, waarin de vrouw bewijzen kan, dat er geld van haar in den boedel voorhanden is, en dat wel in natura, heeft zij het recht dit te reclameeren ¹⁾. Dat dit bewijs moeielijk en meestal niet te leveren zal zijn, is duidelijk. De Pinto zegt dan ook, dat eene vrouw, die zoodoende verliezen lijdt, het zichzelf te wijten heeft, indien zij niet, door het nemen van inschrijvingen op het Grootboek of door het bedingen van hypotheken, hare rechten heeft verzekerd.

Kan zij dus niet bewijzen, dat het voorhandene geld haar eigendom is, en het dien ten gevolge niet reclameeren, dan staat zij gelijk met alle overige schuld-

1) Verg. v. Weel o. l. p. 39 en J. Wentholt, De debitoris obaerati patrimonii liquidatione et in integrum restitutione. Leiden 1841 p. 70, welke laatste schrijver van een tegenovergesteld gevoelen schijnt te zijn.

eischers, die persoonlijke schuldvorderingen ten laste van den boedel hebben. De oorsprong van die schuldvorderingen is onverschillig. Het kan zijn, dat de vrouw gelden heeft ingebracht en die niet heeft doen inschrijven op het Grootboek, dat zij inkomsten heeft op te eischen, welke de man verzuimd heeft te beleggen, of wel dat hare hypothecken niet batig zijn gerangschikt, of dat de onroerende goederen, die de man zonder hare toestemming heeft vervreemd, in waarde zijn verminderd of ook wel te niet zijn gegaan ¹⁾, in één woord, voor alle persoonlijke schuldvorderingen deelt zij met de overige concurrente schuldeischers ²⁾.

1) Indien de man onroerende goederen aan de vrouw toebehorende, zonder haar verlof heeft vervreemd, zoodat die niet meer in den boedel voorhanden zijn, kan zij die ten allen tijde van elken derden bezitter opeischen (art. 2026 B. W.) Vergel. Holtius, p. 434.

2) In het Weekblad v. h. Recht v. 16 Dec. 1867, n°. 2956 vinden wij een arrest van het Hof van Amsterdam, gewezen op 4 Oct. 1867, hetwelk betrekking heeft op de toelating der vrouw als persoonlijke creditrice, krachtens art. 881 W. v. K.

De casuspositie was als volgt: Eene vrouw vroeg scheiding van tafel en bed. Bij interlocutoir vonnis werd haar eene wekelijksche som tot onderhoud voor haar en hare kinderen toegewezen, welke door haren man moest worden uitgekeerd. Tevens werd aan de vrouw het bewijs opgedragen van de door haar gestelde feiten, op grond waarvan zij de aanvraag tot scheiding van tafel en bed had gedaan, omdat die door haren man werden ontkend.

Zes maanden later werd de scheiding van tafel en bed, definitief, bij vonnis van de Arr. Rechtbank, uitgesproken, en de man ver-

Uit art. 882 al. 2 volgt natuurlijk, dat de vrouw dan ook geheel gelijk staat met de overige schuldeischers:

oordeeld de vroeger vastgestelde som te blijven uitkeeren; tevens werd hij veroordeeld in de kosten van het geding.

Intusschen was de man, bij vonnis van dezelfde Rechtbank, verklaard te zijn in staat van faillissement.

De scheiding van tafel en bed had natuurlijk onmiddelijk de scheiding van goederen ten gevolge, en leverde grond op tot verdeling der gemeenschap. Van die gemeenschap deed de vrouw binnen den door de wet gestelden termijn afstand, en was zoodoende ontheven van de verplichting om voor de helft in de schulden dier gemeenschap te dragen.

Nu kwam zij echter in het faillissement van haren man op, en vroeg verificatie voor hare achterstallige alimentatievordering, en voor de proceskosten. Daarenboven vroeg zij verificatie tot een zoodanig bedrag, als waarop haar belang zou worden gewaardeerd, volgens de artt. 779 en 780. W. v. K. ten opzichte van de haar bij het eindvonnis toegekende alimentatie.

De Curator betwistte die vorderingen, en partijen werden naar de zitting der Rechtbank verwezen. In de hoofdzaak werd de Curator door deze in het gelijk gesteld, en de vrouw niet ontvankelijk verklaard in hare vorderingen.

Van dit vonnis kwam zij in appel.

Met het arrest, daarop door het Hof gewezen, kan ik mij niet geheel vereenigen.

Wel werd terecht de vrouw niet ontvankelijk verklaard in hare vordering, wat betreft de uitkeeringen sedert de faillietverklaring. Voor de gronden verwijs ik naar de conclusiën te dien opzichte genomen door het Openbaar Ministerie, welke ik ten volle beaam. (W. v. h. R. v. 12 Dec. 1867 n°. 2955.) De vraag echter, waar het hier op aan komt, is, of de vordering der vrouw tot achterstallige alimentatie in, dan wel buiten, de gemeenschap valt.

zij zal dus dezelfde rechten als dezen hebben ; zij zal even als dezen ter vergadering hare schuldvorderingen doen

Het Hof heeft die beschouwd als eene, welke ten laste van den man persoonlijk komt. Mijns inziens ten onrechte. Immers eerst na de definitieve uitspraak van scheiding van tafel en bed wordt de gemeenschap ontbonden, en heeft er scheiding van goederen plaats (art. 298 B. W.). Die scheiding van goederen echter heeft in dit geval geene terugwerkende kracht, zooals men op grond van art. 244 B. W. zou kunnen meenen. Art. 244 geldt alleen daar, waar eene zelfstandige aanvraag tot scheiding van goederen plaats heeft, en dit is overeenkomstig den aard der zaak, n. l. met het gevaar, waarin zich de goederen der vrouw bevinden. Bij de scheiding van goederen daarentegen, die het gevolg is van de scheiding van tafel en bed, is het een geheel ander geval, en bestaat er geen grond om art. 244 *per analogiam* toe te passen. (Verg. Opzoomer, II. p. 8. Noot 2.). De gemeenschap blijft dus bestaan tot op de uitspraak der scheiding van tafel en bed. De alimentatievordering der vrouw, haar vóór dien tijd toegekend, moet dus ook door den man uit de gemeenschap worden betaald. Ook is hier niet de minste strijd met het wezen der zaak. De man moet, volgens art. 162 B. W., de vrouw onderhouden, deze daarentegen met hem zamenwonen. Stelt de vrouw eene actie tot scheiding van tafel en bed in, en wordt haar voorloopig door den rechter toegestaan om afgezonderd van haren man te gaan leven, dan zal tevens het bedrag der som bepaald worden, hetwelk de man gedurende dien tijd tot onderhoud aan zijne vrouw, moet uitkeeren; de man is hiertoe verplicht als hoofd der echtvereeniging. Zijn nu de echtgenooten in gemeenschap van goederen getrouwd, dan zal die uitkeering natuurlijk plaats hebben uit de gemeenschap, welke voorsnog niet ontbonden is, en welke nog onder het beheer van den man is. Op dezen grond meen ik, dat, ook ten opzichte van die vordering, de vrouw niet ontvankelijk had moeten verklaard worden,

verifieeren, en hebben noch de curator noch eenige der opgekomen schuldeischers zich tegen hare vorderingen verzet, dan wordt zij op de lijst der erkende schuldeischers overgebracht (art. 822 K.). Zij zal dan ook even als de andere crediteurs, zich tegen de vorderingen der overigen mogen verzetten, en, hetzij hare toelating wordt betwist, hetzij zij zichzelve verzet heeft tegen die van een der andere schuldeischers, zij zal met hare wederpartij door den rechter-commissaris naar de terechtzitting van de rechtbank worden verwezen (art. 825 K.). Zijn hare schuldvorderingen erkend, zoodat zij op de lijst der erkende schuldeischers is overgebracht, dan is zij ook bevoegd tot de raadpleging en beslissing over het aangeboden accoord (art. 838 K.) en deelt pro rata in de uitkeeringen.

Sommigen hebben gemeend, dat de vrouw, wat actie tot terugeisching van hare roerende en onroerende goederen, krachtens art. 880 betreft, ook aan het verificatieproces is onderworpen, en hebben dit uit art. 880 al. 2 willen afleiden. Hoc men tot die meening is kunnen komen, is mij niet duidelijk, zelfs

---

Iets anders is het, wat de proceskosten aangaat. Het vonnis, waarbij de scheiding van tafel en bed is uitgesproken, bewerkt onmiddellijk de scheiding van goederen; de proceskosten, waartoe de man wordt veroordeeld en welke een gevolg zijn van het proces en eerst na de uitspraak van het vonnis opeischbaar worden, zijn eene vordering den man persoonlijk betreffende, en de vrouw zal zonder twijfel voor het bedrag van deze in de failliete massa als schuldeischeresse kunnen opkomen, krachtens art. 881. W. v. K.

de meerderheid van de Amsterdamsche Aanteekenaars op het W. v. K. schijnt van dat gevoelen te zijn. Zij hebben echter de persoonlijke vorderingen en de zakelijke acties, die het gevolg zijn van art. 880, op zonderlinge wijze verward. Alleen persoonlijke vorderingen zijn voor verificatie vatbaar. De vordering van de vrouw tot opeisching van hare roerende en onroerende goederen, is eene zuiver zakelijke actie; wij hebben hier boven reeds gezien, dat zij haren eisch daartoe tegen de curators instelt, en deze bevoegd zijn om die goederen aan haar uit te keeren 1).

Hoe zal het echter zijn, wanneer de vrouw schulden voor haren man heeft betaald; zal zij hiervoor met de concurrente schuldeischers in den boedel opkomen? In den Code de Commerce, zoowel als in de tegenwoordige Fransche faillietwet van 1838, wordt de vrouw steeds vermoed de schulden van haren man met penningen, aan hem toebehoorende, te hebben betaald, behoudens te leveren tegenbewijs 2); onze Wet echter zwijgt hierover, en de vrouw zal dus niet door dit vermoeden in hare rechten gekrenkt worden. Heeft zij schulden betaald voor haren man, dan heeft zij daarvoor eene persoonlijke vordering, zij zal ook daarvoor met de ove-

1) Verg. Léon ad art.

2) Ook volgens art. 79 Wetboek van 1830 gaat de vrouw nog onder dat vermoeden gebukt, en moet door authentieke akte bewijzen, dat de ten dien einde bestede gelden haar toebehoorden, en buiten de gemeenschap vielen.

rige concurrente schuldeischers opkomen, en geheel met hen gelijk staan.

Zij zal, even als de andere crediteurs, hare pretensie moeten doen verifieeren, en door overlegging van titels, zooals quitantiën of anderszins, de hoegrootheid daarvan moeten aantoonen. De curators of de crediteuren zullen zich dan daartegen kunnen verzetten, en dan worden partijen weër door den rechtercommissaris naar de rechtbank verwezen. Op hem, die zich tegen de vordering verzet heeft, rust natuurlijk de last om de valscheit der pretensie aan te toonen; hij zal moeten bewijzen dat de gelden niet van de vrouw afkomstig zijn geweest, maar door den man zelven zijn verstrekt 1).

Wij hebben boven gezien, dat de vrouw hare roerende en onroerende goederen in natura terugneemt, zoo ook hare gelden, mits zij kunne bewijzen dat die, in natura, in den boedel voorhanden zijn. Dit bewijs zal moeielijk en zelden te leveren zijn, doch de vrouw kan maatregelen nemen tot instandhouding van hare rechten; zij kan zich door de belegging of wederbelegging harer gelden, mits daarvan op voldoende wijze blijke, voor verliezen vrijwaren. Overigens treedt zij voor alle andere persoonlijke vorderingen met de schuldeischers als concurrente creditrice op, en deelt met hen pro rata.

Doch een ander middel blijft der vrouw nog overig om hare persoonlijke vorderingen te dekken; zij kan

1) Vergel. Holtius p. 441. v. Weel o. l. p. 71. Léon. ad art.

zich n. l. bij huwelijksvoorwaarde hypotheek bedingen op de goederen van den man. In dit haar recht is zij onbeperkt; zij vermag zoowel hypotheek te bedingen op al zijne tegenwoordige, als op zijne toekomstige goederen, en kan daarop inschrijvingen nemen (art. 1217 al. 4 B. W.). Hare hypothecaire rechten oefent zij dan ook, bij faillissement van haren man, even als alle andere schuldeischers van dien aard uit, (art. 881 al. 1), welk onderwerp wij geregeld vinden in de artt. 857 sqq. K. Evenals alle andere hypothecaire schuldeischers, kan zij op de verbondene goederen verhalen hoofdsommen, interessen en kosten. Onder die hoofdsommen kan men brengen alle mogelijke persoonlijke schuldvorderingen der vrouw; is zij echter niet ten volle voldaan, zijn met andere woorden, hare hypotheeken niet alle batig gerangschikt, dan treedt zij, voor het ontbrekende, ook als concurrente creditrice in den boedel op (art. 861 K.) en deelt in dat geval, zooals wij hierboven hebben gezien, pro rata met de overige concurrente schuldeischers (art. 881 al. 2. 1).

Dat de vrouw hare goederen terugneemt, belast met de hypotheeken en schulden, waarmede deze bezwaard zijn, is duidelijk en geheel overeenkomstig het burgerlijk recht. Ons art. 882 zegt »wettiglijk bezwaard,» dit spreekt van zelf; de man mag, krachtens art. 160 B. W., de goederen, welke het persoonlijk eigendom der vrouw zijn, niet zonder hare medewerking bezwaren; zijn

1) Vergel. Holtius p. 435.

echter de goederen der vrouw met hare medewerking of door haar zelve bezwaard, en heeft de man de gelden ten zijnen nutte besteed, dan heeft zij daarvoor eene vordering, waarvoor zij als concurrente creditrice optreedt, maar hare goederen blijven, met de daarop gelegde hypothecaire verbanden, bezwaard 1).

Ten laatste vinden wij in art. 883 de bepaling dat de vrouw geen aanspraak heeft op den boedel, ter zake van voordeelen, bij huwelijksvoorwaarde, besproken, en dat de schuldeischers wederkoerig geen genot kunnen hebben van de voordeelen, die de vrouw aan den man bij huwelijksvoorwaarde heeft toegezegd. Dat dit op toekomstige voordeelen slaat, dus op voordeelen aan de vrouw bij 's mans dood toegezegd en omgekeerd, is duidelijk en blijkt voldoende uit de discussiën over dit artikel. De 2^e afdeeling toch gaf in overweging om het artikel uit te breiden, daar haars inziens uit de woorden »besproken" en »toegezegd" niet duidelijk genoeg bleek, dat hier alleen sprake is van eventueele, nog niet verkregen, voordeelen. De Regering echter achtte het niet noodig nader te omschrijven waarin die voordeelen zouden kunnen bestaan; dit kon bij de wet niet worden uitgemaakt of omschreven 2). Voordeelen dus, die de vrouw genoten heeft, zal zij kunnen behouden, maar het moeten giften zijn, haar bij huwelijksvoorwaarde gedaan; giften, staande hu-

1) Verg. ook Asser c. s. ad art.

2) Voorduin, X. p. 819.

welijk gedaan, zijn tusschen echtgenooten verboden, tenzij het geschenken zijn van roerende lichamelijke zaken, van hand tot hand gedaan, en waarvan de waarde niet bovenmatig is, in aanmerking van de goedheid des schenkers (art. 1715 B. W.). Deze zijn bestaanbaar, en de vrouw kan die behouden zoo zij die in handen heeft; bevinden die zaken zich echter in den boedel van den man, dan zal zij haar eigendom door bescheiden ten genocgen van den rechter moeten bewijzen, en kan zij dit niet, dan zal zij hare rechten daarop verliezen (art. 880 al. 3).

Toekomstige voordeelen te verbieden is het doel van het artikel, zoodat, bij faillietverklaring van den boedel eens overleden koopmans, volgens art. 767 K., de vrouw een verkregen recht op die voordeelen heeft, en zoo die zich nog in den boedel bevinden, zij als concurrente creditrice moet worden toegelaten 1).

Het doel, met het artikel beoogd, is fraude te voorkomen, dat niet de man aan zijne vrouw groote, dikwijls verdichte, voordeelen, bij huwelijksvoorwaarde zal beloven, en die bij faillissement uit den boedel nemen, waardoor de schuldeischers achter het net zouden visschen. Ons art. 883 is uit den Code de Commerce overgenomen, alhoewel wij dezelfde bepaling reeds in ons oud Hollandsch recht terugvinden, waar het aan vrouwen van kooplieden niet geoorloofd was ter zake van hare douariën eenige vordering tegen den fail-

---

1) Holtius, p. 440.

licten boedel in te stellen, voordat alle schuldeischers waren afbetaald.

Asser c. s. zeggen ter gelegenheid van art. 883, dat, daar de vorige artikelen de rechten der vrouw tegenover de schuldeischers waarborgden, het niet meer dan billijk was wederkeerig rechten tegen de vrouw aan de schuldeischers toe te staan. De billijkheid van art. 883 zal wel niemand betwisten, doch dat het een tegenhanger als 't ware van de vorige artikelen zou zijn, kan ik niet inzien; het is veeleer de toepassing van het geheele systeem, en van het doel met onze artt. 880—883 beoogd; de vorige artikelen waarborgen ja de rechten der vrouw tegenover de schuldeischers, maar het omgekeerde is even waar, en waren de artikelen niet in ons Wetboek van Koophandel opgenomen, de vrouw zou hare rechten geheel volgens het burgerlijk recht uitoefenen, en eene, ondanks onze liberale wetgeving, nog ruimere bevoegdheid hebben gehad tot de uitoefening harer rechten.

STELLINGEN.

I.

Ook aan hem, die van eene ander, dan van den fiscus, eene erfenis heeft gekocht, wordt eene utilis hereditatis petitio gegeven.

II.

Wanneer een furiosus, voor wien de curator de bonorum possessio heeft verkregen, komt te overlijden, zonder de erfenis aanvaard te hebben, dan vervalt deze, jure accrescendi, aan de medeerfgenamen van den furiosus.

III.

De aannemer van werken is slechts gehouden voor culpa in eligendo.

IV.

Hij, die bij zijne reivindicatie de wijze van eigendomsverkrijging heeft vermeld, is door art. 1954 B. W. niet belet de reivindicatie op nieuw in te stellen.

V.

Ten onrechte zijn, naar ons Wetboek, niet zichtbare en niet voortdurende erfdienstbaarheden van het bezitrecht uitgesloten.

VI.

Uit eene schenking bij onderhandsche akte, ontstaat eene natuurlijke verbintenis.

VII.

Art. 1479 B. W. verdient afkeuring.

VIII.

De schuldenaar kan, na dien de consignatie van waarde is verklaard, het in bewaring gestelde, zonder toestemming des schuldeischers, niet terugnemen.

IX.

De exceptien van gewijsde zaak en verjaring werken bij correale schuldeischers subjectief.

X.

Door acquisitieve verjaring van het erf of van het vruchtgebruik wordt het bestaande vruchtgebruik niet opgeheven.

XI.

De aantekeningen, door den schuldeischer, op den titel gezet bewijzen, al is die niet altijd in diens bezit gebleven.

XII.

Het is geen vereischte dat de procurawissel eene vermelding van genotene waarde, of waarde in rekening bevatte.

XIII.

Art. 31 W. v. K. betreft ook de ontbinding door den dood of het faillissement van een der leden.

XIV.

Ten onrechte, beweren Vernède en de Pinto, dat de hypothecaire schuldeischer, die slechts voor een gedeelte van de hypotheek afstand doet, over het accoord niet mag meêstemmen.

XV.

Indien van twee of meer schuldeischers de een ter terechtzitting verschijnt, en de andere niet, zal de rechter tegen beide verstek moeten verleenen en den verweerder van de instantie ontslaan.

XVI.

Geen gezant kan getroffen worden door de Jurisdicctie van het land, alwaar hij is geaccrediteerd.

XVII.

Art. 29 G. W. eischt wijziging.

XVIII.

Het ware wenschelijk dat de gratificatie, volgens art. 85 G. W. aan de Leden der 2^e Kamer verleend, verviel.

XIX.

Wanneer het afgeperste geschrift, wegens een vormgebrek, geene verbintenis of bevrijding bevat, is de straf van art. 400 niet van toepassing.

XX.

Een gefailleerde kan niet als bedriegelijk bankbreukige

vervolgd worden, wanneer hij, bij den zoogenaamden manifestatie eed, eenige goederen heeft verzwegen.

XXI.

Dat veroordeeling in den vreemde, waar de strafvordering in de hoofdbeginselen van de onze niet verschilt, bij herhaling van misdrijf, niet in aanmerking komt, is af te keuren.

XXII.

Bij art. 475 12° C. P. is alleen bedoeld materieele hulp.

XXIII.

Het dragen van wapenen, buiten diensttijd door militairen, is af te keuren.

XXIV.

Behalve in het geval van Art. 2 al. 3 van de Wet van 22 April 1864, over de wanbetaling der boeten, kan, in plaats van de boete, geene cellulaire gevangenisstraf worden opgelegd.

XXV.

De verkoop van staatsdomeinen is wenschelijk als middel tot delging der staatsschuld.

XXVI.

Grondbelasting is eene goede belasting.

XXVII.

Uit een oeconomisch oogpunt is het wenschelijk dat de Zondagswet worde vervangen.

